

G

Gadamer, Hans-Georg, 1900 Marburg – 2002? Németország - Evangélikus filozófus. Boroszlóban, Marburgban és Münchenben tanult. 1922-ben filozófiai doktorátust szerzett, 1929-ben Marburgban tanár lett Heidegger mellett, 1937-ben ugyanott professzor. 1939-től Lipcsében, 1947-től Frankfurt am Mainban, 1949-től Heidelbergben tanított. A német Filozófiai Társaság társelnöke volt. Nagy hatása volt a bibliai hermeneutikára. **Művei:** *Über die Ursprünglichkeit der Wissenschaft*. Frankfurt 1947; *Wahrheit und Methode*. Stuttgart 1960; bevezető tanulmány HEIDEGGER, M., *Der Ursprung des Kunstwerkes*. Stuttgart 1962; *Kleine Schriften* 1–3. STUTTGART 1967–1971; *Parmenides* (fordította és átdolgozta H.-G. G., bevezető tanulmány: RIEZLER, K.). Frankfurt am Main 2001; *Gesammelte Werke*. Tübingen 2003. **Irodalom:** PALMER, R. E., *Hermeneutics: Interpretation theory in Schleiermacher, Dilthey, Heidegger, and Gadamer*. Evanston 1982. *A filozófia kezdete : Két tanulmány / Hans-Georg Gadamer ; [vál. Bacsó Béla ; ford. Hegyessy Mária, Simon Attila]* Bp. Osiris, 2000 *Igazság és módszer : Egy filozófiai hermeneutika vázlata / Hans-Georg Gadamer ; [ford. Bonyhai Gábor]* Bp. : Osiris, 2003. *A szép aktualitása / Hans-Georg Gadamer ;[vál. és kontrollford. Bacsó Béla ;ford. Bonyhai Gábor, et al.]* Bp. : T-Twins, 1994 *Christlicher Glaube in moderner Gesellschaft : Enzyklopädische Bibliothek in 30 Teilbänden / hrsg. Franz Böckle [et al.]* Freiburg ; Basel ; Wien : Herder 1995.

Gafni, Isaiah M. 1944 Brooklyn -, USA, NY. – Tanulmányait Jeruzsálemben a Héber Egyetemen szerezte BA Talmud és zsidó történelemből 1966-ban. MA zsidó történelemből 1969. PhD 1978. Tanított Héber Egyetem 1967-től Zsidó történelem professzora Bar-Ilan Egyetem 1978-80. Zsidó történelem és teológia rpfesszora 1980-81. Harvard Egyetem Zsidó történelem professzora 1989. 1991 Yale Egyetem 1981—92, Szakterületes Szemita nyelvek, szövegek és feliratok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** *Jews and Judaism in the Second Temple, Mishnah and Talmud Period-Studies in Honor of S. Safrai* ed. Yaf Ben-Zvi 1993. *Sanctity of Life and Martirdom*. Merchar Shazar, 1992. *The Jews of Babylonia in the Talmudic Era - A social and Cultural History*. Mecaz Shazar, 1990. *Babylonian Jewry and Its Institution in the Period of the Talmud*. Mecazar Shazar, 1975.

Gál Ferenc 1915 Páncs –1998 Budapest, Magyarország - Teológiát Rómában a Gregorianán végzett. 1939-ben pappá szentelték, 1941-ben káplán lett Bodrogkeresztúron és Szerencsen. 1942-ben teológiából doktorált Budapesten, 1942-ben Kassán lett tanár, 1955-től Egerben a Hittudományi Főiskolán tanár, 1946-tól Szerencsen hitoktató, 1949-től Göncön plébános, 1955-től Egerben hitoktató. 1959–1986 között a budapesti Hittudományi Akadémia dogmatikaprofesszora. Lelkipásztor volt továbbá a Felső-Krisztinavárosban. 1990-ben a Pázmány Péter Katolikus Egyetem első rektora lett. **Művei:** (számos dogmatikai műve mellett) *Beszélgetések az evangéliumról*. Bp. 1980; *Az Apostolok Cselekedeteinek olvasása*. Bp. 1982; *A Jelenések könyve*. Bp. 1994; A SZIT Bibliakiadásában (1973) az ÓSz könyveit ő fordította vagy dolgozta át magyarra.

Galilei, Galileo, családi neve: **Bonajuti**, 1564 Pisa – 1642 Arcetri, Itália - Fizikus, csillagász, természettudós. 1581-ban a pisai egyetemen orvostudományt hallgatott, majd magánúton matematikát és fizikát tanult. Tanulmányait és kutatásait del Monte grófja támogatta, tanári állást kapott Pisában. ~ elítélte az arisztotelizmust, ezért sok ellenséget szerzett. 1592-ben otthagyta állását és családjához költözött. Del Monte támogatásával a velencei szenátus tagja,

majd a padovai egyetem kancellárja lett. Elvetette a geocentrikus világképet és a kopernikuszi heliocentrikus világképet hirdeti. 1609-ben a Hollandiában feltalált távcső felhasználásával saját teleszkópot épített és vizsgálta az égboltot. ~ fedezte fel, hogy a Tejút számos csillagból áll, a Jupiter körül négy hold kering. 1610-ben *Siderius Nunciu* c. művében tette közzé felfedezését, amelyek ellentmondtak a Biblia szó szerinti értelmezésének. V. Pál pápa bátorította a kutatásait, a jezsuiták ünnepelték. Csillagászati felfedezései kapcsán szentírástani vitákba keveredett Benedetto Gestellivel, ezért többször feljelentették a Szent Hivatalnál. 1614-ben Tomaso Cacciani OP is feljelentette, eljárás indult ellene, amelyben támogatta őt a későbbi VIII. Orbán pápa és Bellarmin bíboros, ennek ellenére Szentírás-magyarázatának felülvizsgálatára kérték. 1616-ban V. Pál utasítására ismét kivizsgálták a kérdést, de a főinkvizítor rendeletben tiltotta meg ~ nézeteinek hirdetését, majd betiltották műveinek kiadását. ~ ezután Firenzében dolgozott *Dialogo sopra i due massimi sistemi del mondo* c. munkáján. 1632-ben megjelent a könyv, az újabb eljárásban ellenségei felülkerekedtek, betiltották a *Dialogót*, ~t háziőrizetre ítélték. 1638-ban *Discorsi delle due novi scienze* c. munkájában összegezte tanait, de megtiltották kiadását (csak 1757-ben került le a mű az indexről). Az inkvizíció börtönébe került, majd onan szabadulva Rómában és Sienában élt, öreg korára megvakult és a firenzei Santa Croce templomban temették el. 1981-ben a perét II. János Pál felülvizsgálta, 1992-ben a Pápai Akadémia formálisan is elfogadta ~ nézeteinek tarthatóságát. **Művei:** FAVARO, A. (szerk.), *Le Opere*. 20 kötet. Fiorenza 1890–1909 (⁴1968); MUDRY, A. (szerk.), *Schriften, Briefe, Dokumente*. 2 kötet. München 1987.

Gánicz Endre, 1973 Debrecen-, Magyarország – Görögkatolikus teológus. Teológiai tanulmányait Nyíregyházán, Budapesten és Rómában végezte. 2001-ben pappá szentelték. 1999-ben a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola tanára lett. **Művei:** *A szinoptikus evangéliumok keletkezéséről szóló elméletek fejlődéstörténete a kezdetektől napjainkig*, in: IVANCSÓ, I. (szerk.), *Ecclesiam aedificans*. Nyíregyháza 2002. 141–153; *A vihar lecsendesítése (Mk 4,35-41)*, in: RÓZSA H. (szerk.), *Az ige szolgálatában*. Bp. 2003. 64–80; *Az Újszövetség tanítása a boldog emberről*, in: *Akik az igazságra oktattak sokakat...* Bp. 2005 111–119; *Máriára vonatkozó bibliai képek a Parakliszban*, in: IVANCSÓ, I. (szerk.), *Liturgikus örökségünk IV*. Nyíregyháza 2005. 37–45.

Garberg, Zev 1941 Bronx-, USA, NY. - Tanulmányait a Dél-Carolinai Egyetemen kezdte California-ban MA 1968. Tanított Los Angeles Valley College. 1970-től. A Zsidó tudományok professzora California Egyetemen 1972-76. Héber professzor California Egyetemen 1983-tól Kiadója a *Methodology in the Academic Teaching of Judaism* 1986-tól. Szakterülete a héber Biblia **Művei:** *Jethro Father-in-Law of Mose: Summary of Biblical an rabbinical Meterial*. Forum, 1984.

Garcia-Moreno Antonio 1932 Badajoz-, Spanyolország – Tanulmányait a Sevilla Egyetem licenciátus Derecho Civil 1957. Róma Biblikum Intézet Biblikum Licenciátus 1964. Gregoriana Egyetem Róma teológiai doktorátus 1970. Tanított Egyházmegyei Semináriumban Badajoz 1964-92. Navarrai Egyetem 197-172. Újszövetségi szövegmagyarázat professzora szakterülete az Újszövetség. **Művei:** *Sentido del dolor en Job*. Navarra, 1990. *La Neovulgata Precedentes y actualidad Navarra*, 1986. *Pueblo Iglesia y renion de Dios Navarra*, 1982. *Gesù nazareno, il re dei guide*. Editrice Vaticana, 2006.

Garrone Daniele 1954 Perosa -, Argentina - Ennek ellenére Olaszországban nőtt fel Torinóban. Teológiai tanulmányait Torinóban a huszita teológián (Valdese) végezte 1974-78. és 1979-80 között. Valamint Heidelbergben 1978-79. A Huszita egyház lelkésznoje Milano-

ban (Chiesa Valdese) Cinisello Balsamo 1987-ig. 1988-tól tanít Ószövetséget a Huszita teológiai fakultáson. Ószövetségi könyveket fordított 1976-84 között 1-2 Királyok, Énekek éneke, revideálta a Zsoltások, Józsuze, Bírak, 1-2 Sámuel és 1-2 Krónikák könyveit. A huszita egyház zsidó keresztény kapcsolatának vezetője Rómában és az Olasz bibliatársaság vezetője. Szakterülete Mózes öt könyvének kutatása és zsidó-keresztény dialógus. **Művei:** Il poema biblico dell'amore tra uomo e donna. Il cantico dei cantici, introduzione, nuova versione dall'ebraico e note di Daniele Garrone, commento di Helmut Gollwitzer, 2. ed., Torino, Claudiana 2004. Il Miserere. Salmo 51, Genova, Marietti 1992.

Garsiel, Moshe 1936, ?-, Israel - Tanulmányait Tel Aviv Egyetemén kezdte, ahol BA szerzett Bibliai héber irodalomból 1965-ben MA 1968- PhD Bibl. 1974. Tanított Bar Ilan Egyetem Izrael 1969-től Héber teol. College 1977-78. Londonban a Jehwish College. 1992-93. Bibliai archeológia professzora. Ásatásoknál vesz részt Izbert Sartah 1975-77. Szakterülete Archeológia, Héber Biblia **Művei:** Biblical Names: A literary Study of Midrashic Derivations and Puns. Ba-Ilán UP., 1991. The First Book of Samuel: A Literary Study of Comparative Structures Analogies and Parallels. Rubin Mass, 1983. The Kingdom of David: Studies in History and Inquiries in Historiography 1975.

Gasque, W. Ward 1939 Conway -, USA, SC. – Tanulmányait a Wheaton College BA 1960. Fuller Tehol. Sem BD 1964. MA 1965. Manchester Egyetem PhD 1969. Tanított Regent College 1969-72. Az újszövetségi tanulmányok professzora Regent College. 1972-79. Professzor 1982-6. Újszövetség tanszékvezetője 1986-90. New College Berkeley 1979-82 vezetője. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** A History of the Interpretation of the Acts of the Apostles. Hendrickson, 1989. A Guide to Biblical Prophecy. Hendrickson, 1989.

Gaventa, Beverly R., 1948 Humboldt -, USA, TN. – Tanulmányait a Phillips Egyetem BA 1970. Union Theol. Sem. Teológiai Master fokozatot 1973. Duke Egyetem PhD 1978. Tanított Colgate Rochester Div. School 1976-87. Princeton Theol Sem., 1992., JAAR sorozat kiadója 1984-87. A Critical Rev. of Book in Relig. Kiadója 1987-90. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** The Conversation Continues: Studies in Paul and John in honor J. Louis Martyn. Abingdon, 1990. Galatians 1-and 2 Autobiography and Paradigm. NBT 282, 1986.

Gebé Andor, 1855 Bubuliska – 1916?, Magyarország - Görög katolikus pap és teológiai tanár. A gimnáziumot Ungváron végezte, 1875-ben Munkácson volt papnövendék. A teológiát Ungváron, Esztergomban és Budapesten végezte, hittanból doktorált. 1879–1880 között az ungvári papnevelőben egyházmegyei levéltáros volt, majd tanulmányi felügyelő és helyettes teológiai tanár lett. 1882-ben Kenézlőn (Szabolcs m.) lelkész, 1886-tól az ungvári líceum biblikus tanára lett. **Művei:** GROSZ J. (szerk.), *Bevezetés az ó-szövetségi szent könyvekbe.* Eger 1888; GROSZ J. (szerk.), *Bevezetés az új szövetségi szent könyvekbe.* Eger 1888; *Bibliai régiségtan.* Eger 1889; *A görög katolikus egyházban vasárnapokon és ünnepeken a szent liturgián felolvastatni szokott apostoli szakaszok magyarázata.* Eger 1892; *A görög katolikus egyházban vasárnapokon és változó ünnepeken a köz-istentiszteleten felolvastatni szokott evangéliumi szakaszok magyarázata különös tekintettel a római katolikus egyház köz-istentiszteletén felolvastatni szokott evangéliumi szakaszokra.* Eger 1894.

Gebhardt, Otto von 1905?. Németország - A Berlieni egyetemen tűnt fel és az egyetemi könyvtárban dolgozott, szövegkritikára szakosodott és őskeresztény egyháztörténetet kutatott. Számos mártír és régi szöveget adott ki és az őskeresztény egyházi irodalom

történetét megírta. *Geschichte Der Altchristlichen Literatur* (Leipzig, 1882). Ennek ellenére soha nem hanyagolta az ószövetség tanulmányokat sem, Salamon zsoltáiraival és a zsoltárok könyvével foglalkozott (1895). A LXX redakcióját készítette el nyolc kéziratra alapozva. Párhuzamosan dolgozott Adolf von Harnack-al. Együtt fedezték fel 6-8-századi Rossanensis kódexet mely Máté és Márk evangéliumának a görög szövegét tartalmazta és Rossano (Calabria, Olaszország) magánkönyvtárában volt 1879. Ez a kódex csodálatos ezüst betűkkel volt írva színes bíbor pergamenre és ezt együtt publikálták 1880. **Művei:** *Two collections of select acts of the martyrs were published as Ausgewahlte Martyrer-acten und andere Urkunden aus der Verfolgungszeit der christlichen Kirche, Berlin, 1902. Evangeliorum Codex graecus purpureus Rossanensis, (Giesicke. and Devrient, Leipzig 1880.*

Gellér Móric, 1825 Baán – 1886 Budapest, Magyarország - Tanító. 1849-től Miskolcon, Albertirsán és Balassagyarmaton működött. A budapesti ortodox zsidó iskolában igazgató-tanító volt. 1872-ben *Neue Jüdische Zeitung* címen hírlapot adott ki. **Művei:** *Der praktische Buchhalter, Anleitung die einfache und doppelte Buchhaltung theoretisch und praktisch in 20 Stunden selbst zu erlernen.* Pest 1873; *Talmud-Schatz. Fragmente aus dem babilonischen Talmud. Ein Familienbuch für das jüdische Haus.* Bp. 1880.

Gellért, püspök eredeti nevén **Gerhard Sagredo**, Velence – 1046 Gellért-hegy (Budapest), Magyarország - Csanád első püspöke. Bencés szerzetes, a St. Giorgio Maggiore kolostor apátja. Szentföldi zarándokútra indult, de egy vihar miatt szándékát megváltoztatta és 1015-ben Magyarországra jött István király udvarába, aki fiának, Imrének a nevelését bízta rá. 1023-ban ~ a Bakonybélben létesített remeteségbe vonult vissza. 1030-ban Marosvár (a későbbi Csanád) egyházmegye első püspöke lett, amelyet a bencés szerzetesek segítségével megszervezett. A korai pogánylázadások idején megőrizte az egyházmegyéjét, de István király halála után a pogányok egy csoportja elfogta és a mai Gellért-hegyről kocsiba szíjazva a Dunába lökte több püspöktársával együtt. 1083-ban szentté avatták. Több könyvet írt, egy kéziratban megmaradt: Dániel próféta könyvének a csak a Vulgata szövegében megtalálható himnuszához, „a három ifjú énekéhez” írott allegorikus kommentárja. Ebben több mint 30 középkori szerzőt, többek között Sevilliai Izidort is idézte. **Műve:** *Deliberatio Gerardi Moresanae aecclesie episcopi Supra Hymnum Trium Puerum.* Szeged 1999. **Elveszett művei:** Szent Pálnak a zsidókhoz küldött levele első fejezetéről írt, ezt magyarázta és értelmezte; Szent János apostol első levelével foglalkozott; dogmatikus műve a Szentháromságról. **Irodalom:** SILAGI, G. *Unterss. z. »Deliberatio supra hymnum trium puerorum« des G. v. Csanád.* München 1967; *Sol apostolica praedicatio, ut in alio opere demonstratum reliqui, tropologice admittenda.* Iskolai dráma, amelyet róla írtak: *Gerardus S. Csanadiensis Episcopus, Apostolici Regni Hungariae Apostolus ac Martyr. Tragoedia Ab Illustrissi. Nobili, studiosa Juventute Gymnasii Societatis Jesu Scepusii in Scenam data.* Anno Christi 1650. Sept. 4. (Lócse)

Gelston Antony 1935 Gilliongham -, Anglia, - Tanulmányait Oxford Egyetem BA 1957. MA 1960. DD 1985. Durham Egyetem 1962-től. A héber Biblia előadója 1989- Szakterülete a héber Biblia, szemita nyelvek és Szövegek és feliratok. **Művei:** *The Eucharistic Prayer of Addai and Mari* 1992. “Some reading in the Peshitta of the dodekapropheteon in the Peshitta: Its Early text and History 1988. *The Peschitta fo the Rwelve Prohets* 1987.

Gémes István, 1927 Szarvas -, Magyarország - A szarvasi evangélikus gimnáziumban érettségizett, majd a Pázmány Péter Tudományegyetemen magyar-francia-orosz szakot tanult. Teológiát a pécsi egyetem soproni evangélikus teológiai karán és a budapesti evangélikus

teológiai akadémián végzett. 1953-ban lelkésszé szentelték. 1954-ben Békéscsabán, 1955-ben Budapesten (Deák tér), 1956-ban Pécssett segédlelkész. 1956-57-ben menekültek lelkigondozásával foglalkozott Dániában és Svédországban. 1957-1968 között a Lutheránus Világszövetség megbízásából magyar evangélikus gyülekezetépítést és gondozást végzett Brazíliában. 1968-1972 között a Hannoveri Ev.Egyház, majd 1972-1989 között a Württembergi Ev.Egyház lelkésze Stuttgartban. Ezalatt felépítette a Württembergi Magyar Protestáns Gyülekezetet, amelyben máig szolgál. 1987-1997 között a Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkészek Munkaközössége elnöke volt. Jelenleg Stuttgartban él. 1970 óta szerkesztője az ÚTITÁRS c. magyar evangéliumi lapnak és 1992 óta a KOINONIA c. teológiai folyóiratnak. Kb. ezer cikk, tanulmány szerzője. **Művei:** *Színlátás - a szemlélődés újralfelfedezése, Gyoma, 1993; Katekizmus-trilógia: Hiszek, Bp. 1993 – Igen, Dabas, 1994 – Tied, Dabas, 1996; Jézus és Pál - Tanulmányok az Újtestámentumhoz, Dabas, 1998; Ismered-e Jézust? 1. Mit kezdünk egy gyermekkel? Bp. 2000, 2. Jézus indulása, Bp. 2000, 3. Csupa titok, Bp. 2000, 4. Nem idézés - meghívás, Bp. 2001, 5. Velem vagy ellenem? Bp. 2001, 6. A megvert pásztor, Bp. 2002, 7. Igen, atyám! Bp. 2003; Hungari et Transylvani, Kárpátmedencei egyetemjárók Tübingenben (1523-1918) Bp. 2003.*

Gemünden, Petra von 1957?, Németország - Teológiai tanulmányait 1977-1984 Neuendettelsau, Heidelberg, Montpellier és Erlangen egyetemén végezte majd lelkésznő lett München-ben. Teológiai doktorátusát 1989-ben Heidelberg-ben szerezte és ott is habilitált Gerd Theißen-nél. A bibliai földrajzi környezetével foglalkozik. 1989-1992 lelkésznőként Coburg-ban élt. 1990-ben Tokió-ban az evangélikus teológiai fakultáson tanított. 1992-1994 tudományos asszisztens Bethel / Bielefeld-ben. 1994-2002 Úszövetségi tanszéken tanított Genf-ben, majd vendégprofeszor Parizsban, Lausanne-ban és Heidelberg-ben. 2002 Bibliai teológiát tanít Augsburg-ban. SNTS tag, valamint a svájci teológiai társaság tagja. Bultman-féle hermeneutikai társaság tagja. **Művei:** Vegetationsmetaphorik im Neuen Testament und seiner Umwelt. Eine Bildfelduntersuchung. Göttingen 1993. Pflanzensymbolik. II. Altes Testament, III. Antikes Judentum, IV. Neues Testament, Berlin, 1996.

Genebrard, Gilbert OSB. 1537 Riom – 1597 Semur, Franciaország - Teológus szerzetes. Maussac-ban és Párizsban tanult, 1563-ban doktorált teológiából és héber nyelvből, ezt tanította is. 1592-ben püspökké szentelték. Egyik művét a parlament elítélte és elégetését rendelte el, emiatt érsekségétől is megfosztották és Avignonba, majd Semurba kellett visszavonulnia. Kb. 30 írása maradt ránk, melyekben foglalkozott fundamentális teológiával, dogmatikával, patrisztikával, liturgiával és bibliai kronológiával. **Művei:** *Chronographie libri IV.* Paris 1580; *Psalmi Davidis vuglata editine calendario hebraeo, syro et commentalis instructis.* Paris 1577; *Origenis Adamantii Opera Omnia.* Paris 1574.

Genets, Olivette 1931 Quebec City-, Kanada – Tanulmányait a Laval Egyetemen (Kanada) kezdte BA 1951. BTh 1968. MTh 1970. Gregoriana Egyetem Roma ThD 1974. Ecole Biblique Paris, 1983. Tanított Montreal 1975. A vallástudományok tanára. 1986- Laval Egyetem bölcész fakultásán és teológia fakultásán is tanít. 1988. A kereszténység és a zsidóság szakterület tanára. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** Femmes du Nouveau testament Exegese sémiotique 1990. De Jésus et des femmes. L'exégèse sémiotique suivie d'une entrevue avec A.J. Gremias Cef/Bellarmin, 1987.

Gennadius, Marseille-i, 5. sz., Franciaország - Az 5. század második felében működött Marseille-ben tudós papként. Latin nyelven dogmatikai, egyháztörténelmi és ekezetikai

műveket írt. Megírta Jeromos *De viris illustrissibus* (Nevezetes férfiak) című életrajzi lexikonjának folytatását, amelyben a 4–5. századi nevezetes embereket mutatja be. **Művei:** Migne PL 58. 1895; BERNOULLI, C. A. (szerk.), *De viris illustribus*, in: MPL 58, 1059–;

Geréb Zsolt, 1940 Sepsiszentgyörgy -, Magyarország/ Erdély - Református lelkész. A középiskolát Kolozsváron végezte, 1959-ig teológiai tanulmányokat folytatott a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Református Karán és a nagyszebeni Evangélikus Karon. 1963-ban kispapi vizsgát tett és beiratkozott doktori tanfolyamra az ÚSz-i szakágra. 1964-ben a bukaresti Román Ortodox Teológián volt ösztöndíjas, 1965-ben pappá szentelték. 1965–1970 között lelkész volt a kolozsborsai, majd a mócsi gyülekezetekben. 1968–1969-ben az Utrechti Egyetem Teológia Fakultásán tanult ösztöndíjjal. 1974-ben doktorált, 1980-ban tanár lett a kolozsvári protestáns teológián, bibliai nyelveket oktatott. 1984-ben az ÚSz-i bibliai-teológia és egzegézis tanszék előadója, 1995–1998 között az intézet rektora volt. 2000-től a nagyváradai Partiumi Keresztyén Egyetem Vallástanárképző szakán tanított, jelenleg a Partiumi Egyetem rektora. 2003-ban a Studiorum Novi Testamenti Societas tagjává választották. Tanulmányai a *Református Szemlében*, *Az Út* c. folyóiratokban, a *Partiumi Szemlében*, a *Sárospataki Füzetekben*, illetve gyűjteményes kötetekben, emlékkönyvekben jelentek meg. Kutatási területei: a szinoptikus evangéliumok, Pál apostol levelei, a jánosi iratok, az úsz-i teológiatörténet magyar kutatástörténete. **Művei:** *A modern Jézus-kutatás E. Käsemann után (1950–70)*. Kolozsvár 1995; *A Tesszalónikabeliekhez írott levelek magyarázata*. Kolozsvár. 2003; *Újszövetségi tanulmányok (1969-2004)*. Nagyvárad 2005; *A történet-kritikai iskola Jézus-kutatása*. in: *Hűség és szolgálat*. Kolozsvár 1986; *Jézus csodáinak magyarázata*. In: *Református lelkésztovábbképző tanfolyam*. 2 kötet. Kolozsvár 1986; *A megigazulásról és a törvényről szóló tanítás Pál leveleiben, különös tekintettel az „evangélium és a törvény” kérdésére*. In: *Határidő*. Kolozsvár 1995; *Barth Károly hermeneutikai alapelvei és az erdélyi írásmagyarázat megújítása*. *Die Grundzüge der Hermeneutik von Karl Barth und die Erneuerung der Siebenbürgischen Schriftauslegung*. In: *En boek heeft een rug. Studies voor Ferenc Postma*. Boekencentrum 1995; *Maksay Albert (1897–1971)*. In: *Akik jó bizonyosságot nyertek*. Kolozsvár 1996; *Quelques idées des Saint Paul sur la liberté chrétienne*. In: *Herausforderte Kirche. Anstösse-Wege-Perspektiven*. Kkolozsvár 1997; *Mátyás Ernő erdélyi háttere*. In: *Mátyás Ernő Emlékfüzet*. Sárospatak 2000; *Hirdesd az Igét, állj elő vele...A Timótheushoz írt második levél 4,1–8. részének magyarázata*. In: *Cselekvő hit*. Kolozsvár 2000; *Történet az Ige mértéke alatt. Világtörténet vagy üdvtörténet Lukács evangélista irataiban*. In: *Emkékkönyv Gálfy Zoltán 80. születésnapjára*. Kolozsvár 2004.

Gergely, Tours-i, Szent, 538 vagy 539 Averna – 594 Tours, Franciaország - Püspök, frank történetíró. Testvére, Clermont püspöke nevelte. Előbb szerzetes, majd pap, 571–592 között Clermont püspöke. A Szentírást oktatta. 573-ban Tours püspöke is lett, a Meroving-korszak legjelentősebb szellemi vezérévé vált. 591-ben megírta a *Historia Francorumot*, amely a legfontosabb forrásművé vált a Meroving-korszakról. **Művei:** *Glory of the Confessors, translation by R. Van Dam* Liverpool, 1988, *Glory of the Martyrs, translation by R Van Dam* Liverpool, 1988, *Life of the Fathers, translation by E James* Liverpool, 1985, *The Suffering and Miracles of the Martyr St. Julian, translation by R. Van Dam in Saints and their Miracles in Late Antique Gaul* Princeton, 1993, *Libri Historiarum, ed. B Krusch and W Levison, in Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum Rerum Merovingicarum 1, 1* Hannover, 1951. *Liber in Gloria Martyrum, ed. B Krusch, in Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum Rerum Merovingicarum 1, 2* Hannover, 1885. *Liber in Gloria Confessorum, ed. B Krusch, in Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum Rerum Merovingicarum 1, 2* Hannover, 1885.

Libri historiarum X, ed. B Krusch, in Monumenta Germaniae Historica, Scriptores Rerum Merovingicarum I, 1:1 Hannover, 1937.

Gerhardsson, Briger 1926 Vannas -, Svédország – Tanulmányait Uppsala Egyetemen ThD 1961. Kiadója a Evenska Jerusalems Foreningens Tidskrift 1955-60. valamint a Svenskt Bibliskt Pslagsverk 1959-63. Oktatott Uppsala Egyetem 1961-65. Újszövetségi egzegézis tanára Lund Egyetemén 1965- Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** „The Narrativ Meshalim in the Synoptic Gospels NT 34 1988. The Gospel Tradition Liber 1986. The Ethos of the Bible. Fortress, 1981. The Testing of the God’s Son. Gleerup, 1966. Memory and Manuscript. Gleerup, 1961.

Gerschom, ben Yehuda, 960 Mainz – 1028 Mainz, Németország - Talmud-tudós, liturgikus és költő. A mainzi Talmud-Akadémia kiemelkedő középkori alakja. Németo.-ban, Franciao.-ban és Itáliában működött.

Gerson, Johannes Charlier 1363 Rethel - 1429 Lyon, Franciaország - 1377-ben Párizsban a Navarra kollégiumban Peter d’Ailly növendéke volt, 1381-ben művészeti, 1382-ben teológiai doktorátust szerzett és 1383-tól a francia egyetemisták prokurátora lett és Szt. Denatien dékánja. 1393-ban Párizsi egyetem doktora. Írásai igen korán megjelentek nyomtatásban is (Strasbourg 1488), ezzel is hozzá járulva a széleskörű elterjedéshez. 1387-ben VII Kelemennél küzd a nyugati egyházszakadás ellen, majd a pápa halála után XII. Benedek ellenpápa oldalára ált. 1395-ben az egyház kancellárja, 1397-ben bruggei kanonok és Flandriába vonult vissza. Azt vallotta, hogy az egyházban a legfelsőbb fórum a zsinat, de sikertelenül kísérletezett XII. Benedek lemondatásával. A Konstanz-i zsinaton Wiclif és Huss János ügyének tárgyalásakor tiltakozott a halál büntetés ellen. Emiatt a burgundi hercegtől félelmébe előbb Rattenberg, majd Melk kolostorába vonult vissza és csak a herceg halála után tért vissza Lyonba. Közel 400 művet alkotott és jó néhány himnusz írt. Gondolkodása a nominalizmus és Ocham hatása alatt ált és az új utakat (via moderna) kereső gondolkodók közé tartozott. A vallási jámborságot és az intellektuális szigort kombinálta. Példaképe volt Pseudo-Dionüsziosz, Clairvaux-i Bernat, Szt. Victori Hugó, Szt. Victori Richard, Bonaventúra és Aq. Tamás. Számos esetben Nicola di Lyra-t is követte. A devotio moderna elkötelezett képviselője volt. Nem modern értelemben vett biblikus volt, de a maga módján egészen modern biblikus teológiát művelt. Műveiben számos egzegetikai kitéltet találunk. Műveit jórészt beszédekben (sermo) műfajában írta latinul és franciául, de számos előadása is ránk maradt. Sokat foglalkozott a bibliai szövegek kapcsán hermeneutikai kérdésekkel. 1415-től kezdve foglalkozott egyetemi oktatási reformmal is, melynek eredményeit még Calvin is felhasználta. A Szentírás központi szerepét hangsúlyozta a teológiai oktatásban. Jóllehet a hitet filozófiai módszerekkel fejtik ki, mégis annak korlátját kell hogy szabja a bibliai szövegek. Legismertebb talán Márk kommentárja. Másik híres műve a Monotessaron (1420) amely evangélium harmónia a hallgatók számára, melyhez számos hosszú kommentár is kapcsolódik. Egész életében írta a Magnifikát kommentárt „Colectorium super Magnificat” (1427/28) , valamint híres az Énekek énekéhez fűzött kommentárja (Super Cantica Cantorum (1429). Műveinek másik csoportja hermeneutikai jellegű és a szövszerinti értelem érdekelte elsősorban. Sokat merített Augustinus retorikai interpretációiból amikor több értelmű szövegek nehézségeivel szembesült. Azt vallotta Aq. Tamást követve, hogy a magyarázónak nem csupán az egyes szavak jelentését kell figyelembe venni, hanem a mondatban foglalt helyét. (non considerare verba sed sensum), de elutasította akár egy egyházi döntés, akár magán célból az individuális magyarázatokat. Gerson a mesterrel való konzultálásról írott munkájában három megfontolást ajánl. Az egyes szöveg értelmezésénél a

tágabb bibliai környezet figyelembe vételét, ez lesz Luthernél az Írást írással kell értelmezni elv alapja. Figyelemben kell venni, a szimbolikus vagy képes beszéd szabályait. Végül követni kell az „usus loquendi” szabályait vagyis a korabeli beszédmód sajátosságait az Írás magyarázatánál. Az írást nem filozófiai logika szabályai szerint kell olvasni, hanem az Írás saját logikáját kell követni. A teológusokkal és a filozófusokkal szemben védelmezte a Biblia tekintélyét. Az egyik erénye az írásmagyarázat kapcsán a történetiség iránti érzékenység. Munkái rövidített változatban már 1517-ben nyomtatásban is terjednek és a katolikusok és a protestánsok egyaránt idézni fogják. Gadames H.G. sokat foglalkozott a hatásával, az „Igazság és módszer” c. könyvében. Child B. pedig az Ó és újszövetségi szövegek kapcsolatáról írottakra koncentrált (Biblical Theology of the Old and New Testaments Menapolis. 1992.). **Művei:** Gerson, J. Ouvres Complètes. Kiadója P. Glorieux, 10 kötetben Paris, 1960-1973.

Gerstenberger Erhard S. 1932 Dachwohnung Rheinhausen-Hochemmerich -, Németország - Teológiát tanult 1952 - 1957 Marburg, Tübingen, Bonn, Wuppertal egyetemén. 1957 - 1959 lelkész lett Wuppertal egyházi iskolájába. A teológia mellett művészeti és politikai tanulmányokat folytatott az evangélikus teológián (1952 - 1957). Tanulmányi ösztöndíjat kapott Yale Divinity School USA-ba (1959 - 1964) New Haven-ben politikai tudományokat tanult és tanított is. Disszertációjának címe "Wesen und Herkunft des 'apodiktischen' Rechts". Előterjesztve Bonn (1961) vezetője M. Noth és O. Plöger. Lelkész lett Essen-Frohnhausen 1960-ban Navajosban a presbiteriánus egyház keretében lelkészi gyakorlatot folytatott, visszaúton több helyen tartott ökumenikus előadásokat Japánban, Indiában és Perzsiában 1964-ben. Essen-Frohnhausen lelkész (1965 - 1975). Brazíliában is tanított São Leopoldo, Rio Grande do Sul Rio de Janeiro (1975 - 1981). Az Ószövetség professzora Justus-Liebig Universität Giessen (1981 - 1984), majd pedig Philipps-Universität Marburg (1985 - 1997). Nyugdíjba vonult 1997 és számos utazást tett. **Művei:** Leiden im Alten Testament, zusammen mit W. Schrage, Stuttgart: Kohlhammer Verlag, 1977. Zu Hilfe, mein Gott! Zusammen mit K. Jutzler und H.-J. Boecker, Neukirchen: Neukirchener Verlag, 4 Aufl. 1989. Jahwe - ein patriarchaler Gott? Stuttgart: Kohlhammer Verlag, 1988. Psalms, Part 1 (Ps 1 – 60) with an Introduction to Cultic Poetry (FOTL XIV), Grand Rapids: Eerdmans 1988, 1991. Psalms, Part 2 (Ps 61 – 150) with Lamentations Grand Rapids: Eerdmans 2001. Das 3. Buch Mose, Leviticus (ATD 6), Göttingen: Vandenhoeck, 1993. Theologien im Alten Testament. Pluralität und Synkretismus alttestamentlichen Gottesglaubens, Stuttgart: Kohlhammer, 2001.

Gerstenberger, Erhard S. 1932 Duisburg-, Németország – Tanulmányait Marburg, Tübingen, Bonn, és Wuppertal egyetemén végezte 1952 - 1979. első teológiai vizsgája 1957-ben tette le. Habilitációját 1956-ben publikálta az apodiktikus-jog-ról. Asszisztens volt H.W. Wolff és M. Noth (Bonn)-nál. Mint cserediák Yale Divinity School, New Haven tanult 1959 – 1964-ig. 1964-ben néhány hónapot töltött Oregonban, Japan-ban, Hongkong-ban; Thailandpn, Indiában; Iranban;és Lebanonban. Ahol a kereszténység kulturális és politikai dimenzióit tanulmányozta. 1979 - 1984. Essen-ben lelkész 1965 - 1975. Ószövetséget tanított São Leopoldo szemináriumában, Brazíliában 1975 - 1981, és Giessen Egyetemen 1981 – 1984, és Marburg Egyetemen 1985 – 1997. Intenzív zsolttár kutatással foglalkozik 1976-ben. **Művei:** Translation of Psalms and Lamentations with brief annotations as to forms, genres, life-settings and theology for each textual unit. Jahwe - ein patriarchaler Gott? Stuttgart: Kohlhammer Verlag, 1988. Psalms, Part 1 (Ps 1 – 60) with an Introduction to Cultic Poetry (FOTL XIV), Grand Rapids: Eerdmans 1988, Psalms, Part 2 (Ps 61 – 150) with Lamentations (FOTL XV), Grand Rapids: Eerdmans 2001. Das 3. Buch Mose, Leviticus (ATD 6), Göttingen: Vandenhoeck, 1993. Theologien im Alten Testament. Pluralität und Synkretismus

alttestamentlichen Gottesglaubens, Stuttgart: Kohlhammer, 2001. Wesen und Herkunft des "apodiktischen Rechts", WMANT 20, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag 1965
Der bittende Mensch: Bitritual und Klagegedicht des Einzelnen im Alten Testament, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag 1980. Frau und Mann im Alten Testament, zusammen mit W. Schrage, Stuttgart: Kohlhammer Verlag 1980

Gertz, Jan Christian 1964 Hannover -, Németország – Teológiai 1983–1990 Bonn, Bécs és Hamburg-ban végezte. Első teológiai vizsga 1990 Hannover. 1993 teológiai doktorátus Göttingen. 1994–1999 tudományos asszisztens Mainz. 1998 Habilitáció Göttingen-ben Ószövetség témakörből. 1998–1999 lelkész Göttingenben. 2006 lelkészé avatják. 1999-ben ösztöndíj Szíriába, Jordániába, Libanonban és Israel/Palästina-ben jár. 1999 Heisenberg ösztöndíj DFG. 2000-2004 Ószövetség tanára Mainz-ban. 2004 nyilvános rendes tanár Heidelberg-ben. Szakterülete az ószövetségi irodalom történet pentateuchus és Deuteronomium kutatás, ókori keleti jogtörténet **Művei:** Die Gerichtsorganisation Israels im deuteronomischen Gesetz. Göttingen 1994. Tradition und Redaktion in der Exoduserzählung. Untersuchungen zur Endredaktion des Pentateuch. Göttingen 2000. Abschied vom Jahwisten. Die Komposition des Hexateuch in der jüngsten Diskussion, hg. von J.C. Gertz, K. Schmid, M. Witte. Berlin – New York 2002.

Gesenius, Wilhelm, 1786 Nordhausen – 1842 Halle, Németország - . Teológus és orientalista. A racionalista H. P. Henke tanítványa volt, klasszika-filológiát és szemita tanulmányokat végzett Helmstedt-i egyetemen. 1806-ban Göttingenben tanult, J.G. Eichhorn and T.C. Tychsen, voltak a legnépszerűbb tanárok, diplomája után ő is itt lett magántanár első tanítványa August Neander lett. 1809-ben a heiligenstadti katolikus gimnázium tanára lett. 1811-ben Halle-ban egyetemi tanár az ÓSz tanszéken. 1813-14-ben Párizsban járt 1820-ban Londonba és Oxfordban is megfordult és megismerkedett Karli Thilo-val és számos keleti kéziratot megvizsgáltak. 1835-ben Hillandiában és Anglibában kapcsolatba került a föníciai nyelvet kutatókkal. Nyelvtana egyre népszerűbb lett. A héber nyelvi tanulmányok úttörője, szótára és nyelvtana is jelentős és legalább 600 tanítványa volt, a legnépszerűbbek Peter von Bohlen, A.G. Hoffmann, Hermann Hupfeld, Emil Rödiger, J.F. Tuch, Wilhelm Vatke and Theodor Benfey. Később Göttingenben támadásokat intéztek ellene, de ez már nem ártott hírnevének **Művei:** *Hebr.-dt. Hdwb. über die Schr. des AT.* Leipzig 1810–12 (¹⁰1886-tól *Hebr. u. aram. Hdwb. über das AT;* ¹²1895-től ²¹1921-ig BUHL, F. átdolgozásában; utánnomások: 1959-ig); *Hebr. Grammatik.* Leipzig 1813 (több nyelvre lefordították); *Thesaurus philologicus criticus linguae hebraeae et chaldaesae Veteris Testamenti, I-III/2.* Leipzig 1828–1853. *Der Prophet Jesaja* 1821; 1829. *The Thesaurus philologico-criticus linguae Hebraicae et Chaldaicae V. T., begun in 1829, kiadta E. Rödiger (1858).* *De Pentateuchi Samaritana origine, indole, et auctoritate* (1815), kiegészítése 1822 és 1824. *De Samaritanorum theologia, and by an edition of Carmina Samaritana; Paläographische Studien über phönizische u. punische Schrift* (1835). *Scripturae linguaeque Phoeniciae monumenta quotquot supersunt* 1837; *Aramaic lexicon* (1834-1839)

Gewiss, Josef, , 1904 Nittritz - 1962 Münster, Németország - Katolikus újszövetségé kutató Münsterben családjában a hatodik gyermek volt, 1925-ben Glogauban katolikus gimnáziumban érettségizett. Breslau-ban tanult katolikus teológiát, 1931-ben szentelték pappá az első kápláni helye Breslau mellett Kattern volt, ahol az apácák kolostorának lelki vezetője is lett. 1931-ben Görlitz-be került, 1932-ben Breslau-ban szerzett diplomát Friedrich Wilhelm Maier-nél "Christus und das Heil nach dem Kolosserbrief". 1934-ben prefektus lett Liebenthal katolikus internátusában. 1934 Kardinal Bertram a Breslauban lévő St. Antonius intézet kurátorának nevezte ki. 1938-ban habilitált "Die urapostolische Heilsverkündigung

nach der Apostelgeschichte". 1939-ben kapott meghívást az újszövetségi egzegézis tanszékre az egyetemre Breslau-ban. 1945 –től nyugatra távozott és 1946-ban docensként Münster egyetemén dolgozott és az apácák lelki vezetője volt Münsterben. 1948 –ban Münszteri katolikus teológia professzora lett, itt alapította meg a "Theologischen Revue" újszövetségi tudományos sorozatot. Amint Max Meinertz (1880-1965) münsteri professzor nyugdíjba került őt nevezték ki nyilvános rendes egyetemi tanárnak 1950-ben. Biblikus szakvéleményt adott Mária menybevételének dogmájához Berthold Altaner (1885-1964, Würzburg) professzorral együtt, melyhez Rómából kértek "nihil obstat"-ot. Volt bizonyos vélemény csere Gnilka professzorral és a tanszékét Karl Kertelge (1926) kapta meg. **Művei:** Christus u. das Heil nach dem Kolosserbrief. Breslau 1932; Die urapostolische Heilsverkündigung nach der Apostelgeschichte Breslau 1939; Die Kirche des NT in der Sorge um die Erhaltung ihrer Einheit, in: Othmar Schilling (Hrsg.), Unio christianorum. Festschr. für EB Lorenz Jaeger zum 70. Geb. am 23. September 1962. Paderborn 1962. 160-175;

Ghidelli, Carlo 1934 Offanengo-, Olaszország - Biblikus Tanulmányait Crema papi szemináriumában tanult 1958-ban szentelték pappá. Teológiai doktorátusát Rómában a Gregoriána Egyetemen szerezte, majd a Biblikus Intézetben Biblikus licenciát szerzett. Crema püspökének titkára lett 1964 -1982, az egyházmegyei szeminárium biblikus tanára 1958-1982, Milánó Egyeteme teológiai fakultásának tanára 1970-1982 emellett a Olasz püspöki kar titkára 1983 -1986. Kinevezést kap Milánó Sacro Cuore, Katolikus Egyetemre 1986-2000. - katolikus püspök 2000-től. Abrzzoli püspöki konferencia elnöke és Unio Clero központi tanulmányok intézetének tagja. **Művei:** Commento al Vangelo di Luca (1972); Commento agli Atti degli Apostoli (1982); La Chiesa vive, Per una rilettura teologico-pastorale degli Atti degli Apostoli (1978); Magnificat (1990); Il Dio vivo, Colloqui sulla Trinità alla scuola di san Paolo (1992); Vangelo e vita universitaria (1992); Beatitudini evangeliche e spiritualità laicale (1996); La Parola e noi. Verso il Terzo Millennio con gli Atti degli Apostoli (1999); Dio è padre e madre, Meditazioni bibliche (2000); Spiritualità coniugale (2001). L'educazione è un 'arte gioiosa. Riflessioni bibliche in margine a «Dio educa il suo popolo» (Lettera pastorale 1987-89 del card. Martini) (Edizioni Paoline, 1989). Magnificat. Il cantico di Maria, la donna che ha creduto (Edizioni Paoline, 1990). Comunicare. Commenti biblici alla lettera pastorale del card. Martini «Effetà» (Edizioni Paoline, 1991). Parole come frecce. Come leggere Qoèlet. (Edizioni Paoline, 1991). Il Dio vivo. Colloqui sulla Trirnta' alla scuola di San Paolo (Edizioni Paoline, 1992). Esperienza di preghiera. Seguendo il Vangelo di Luca (Edizioni Paoline, 1992). Attualita' del Vaticano Secondo. Come vivere la spiritualita' conciliare (Editrice ELLE DI CI, 1993)

Giacumakis, George Jr., 1937 New Castle-, USA, PA. – Tanulmányait a Brandesis Egyetemén MA 1961. PhD 1963. Tanított California Állami Egyetemén 1963-78. 1985- a Közel kelti Intézet professzora Jeruzsálemben 1978-84. Elnöke a Lockman Found-nak 1985-tanít. Szakterülete a héber Biblia és Mezopotámiai tanulmányok valamint Újszövetség és apokrifok és post-bibliikus tanulmányok. **Művei:** Young's Bible Dictionary Tyndale, 1984. Zondervan Pictorial Biblical Encyclopedia. Zodevan, 1975. The Akkadian of Alalah. Mounon, 1970.

Gianto, Augustinus 1951 Solo -, Indonézia – Tanulmányait a Driyarka School of Philosophy Indonézia bölcsész diploma 1975. Indonézia Egyetemen MA 1978. Gregoriana gyetem Róma BA teológiából 1981. Paszentelés 1981. Pont Bibl. Inst. Róma 1988.-90. 1991- A szemita nyelvek professzora. **Művei:** Word Order Variation in the Akadian of Byblos, Studia Pohl 15 Pont. Bibl. Inst. 1990.

Gibbs, John G., 1930 Asheville -, USA, NC. – Tanulmányait a Davidson College. AB 1952. Union Theol Sem. Teológiai Master fokozatot 1955. ThM 1958. Princeton Theol Sem. PhD Újszövetségi tudományokból 1966. Presbiterián Egyház tagja 1956-64. 1990 lelkész. Malacaster College 1964-65. Hoorhead Állami Egyetemén tanít 1967-83. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** *Creation and Redemption. A Study in Pauline Theology* NTSup 26 Brill 1971.

Giesswein Sándor, 1856 Tata – 1923 Budapest, Magyarország - Teológiai doktor és püspöki titkár. 1869–1873 között középiskolát Tatán és Győrben végezte, 1874-től a bécsi Pazmaneumban tanult. 1874–1877 között a budapesti papnevelőben teológiát hallgatott. 1880-ban teológiai doktorrá avatták. 1877-ben diakónussá szentelték és egyházmegyei igazgatónak nevezték ki. 1878-ban pappá szentelték, Kismartonban lett káplán. 1881–1883 között a győri katolikus tanítóképzőben a természettudományok, a mértan és a német nyelv tanára volt. 1883-ban püspöki szertartó, 1885-ben szentszéki jegyző, 1892-ben püspöki titkár lett. 1887-ben római zárándoklaton vett részt. 1889-ben Svájcban, Franciaországban és Angliában utazott. Megalapította Győrben az első keresztény munkásegyletet. 1903–1921 között a Szent István Társulat alelnöke volt. 1910-től néppárti képviselő, 1911-ben az eszperantó szövetség tagja, 1912-ben országos katolikus tanulmányi felügyelő, 1914-ben az MTA tagja lett. 1923-ban az ellenzéki reformpárt enökévé lépett elő. **Művei:** *Causae et evolutio Schismatis Graecorum*. Dissertatio inauguralis. Sopronii 1880; *Mizraim és Assur tanúsága. Az ó szövetségi szent iratok hitelessége és isteni sugalmaztatása az aegyptologia világitásában*. Győr 1887–1888; *Budhismus és Keresténység. Vallástudományi tanulmány*. Esztergom 1889; *Az ó-egyptomi halottak könyve*. Bp. 1890; *Az összehasonlító nyelvészet fő problémái*. Győr 1890. németül: Freiburg 1892.

Gilbert, Martin J., 1936 London-, Anglia - Tanulmányait Oxfordban Magadalen College-ban kezdte történelemből szerzett MA 1960. Tanított szt. Antony's College Oxford 1960-62. Szakterülete az aporifok és a post-biblikus tanulmányok. **Művei:** *Jewish History Atlas* Dent/Morrow 1968. *Jerusalem: Rebirth of City* Chatto and Windurs /Viking 1984. *Jerusalem Illustrated History Atlas*. MacMilan, 1978.

Gilbert, Maurice 1934 Gilly -, Belgium – Tanulmányait a Lovain Katolikus Egyetemen kezdte és szerzett bölcsész licentiátust 1958-ban. Eegenhoven-Lovain Jezsuita falkutáson bölcsész licenciátust 1960-ban. Teológiai licenciátust 1966-ban. Pont. Ist. Bibl. Rómában professzor 1973-tól. Tanított a Katolikus Egyetemen Lovain-ben 1971-75. Majd ismét Pont Ist. Bibl. Róma professzora 1975-93-ban. Szerkesztette a *Biblica* periodikát 1975-78-ban. Ecole Biblice Jeruzsálem 1984-93 professzora. Vendég professzor Notre-Dame de Laix Belgiumban 1993-tól. A Héber fakultás rektora. Szakterülete a héber Biblia, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** *Les Louanges du Seigneur*. Desclee, 1991. *La Sagges de l'Ancient Testament*. ed 1990. « Winsdom Literature » in *Jewish Writings of the Second Temple Period*, 19884. *Morale et Ancient Testament*. Cerfaux-Lefort, 1976.

Gillman, John L., 1948? USA, IN. – Tanulmányait a St. Meinrad College BA Illionis. 1971. Katolikus Egyetem Leuven BA 1973. Stb Theol 1974. PhD Relig 1980. tanított Gonzaga Egyetem 1983. East Washington Egyetem 1983-84. Purdure Egyetem St. Thomas Ctr. 1985. 1986 Káplán San Diego állami Egyetemen. 1988- Újszövetség professzora **Művei:** “Hospitality in Acts 16” Lovain Stud. 17. 1992.

Gillmann, Florence M., 1947 Unita -, USA, NY. – Tanulmányait Leuvain (Belgium) Katolikus Egyetemen BA 1974. MA 1976. STB Theol. 1978. PhD 1982. Gonzaga

Egyetemen tanított 1982-84. Mundelein College professzora. 1985-86. San Diego Egyetemen 1986- Újszövetség professzora. **Művei:** Women Who Knew Paul Liturgical Press 1992. "Jason of Tessaonica in The Thessaloninan Corresponce. Lovain UP. 1990

Ginsburg, Christian David 1831 Warso - 1914 Varsó, Lengyelország - Zsidó tudós rabbinikus tanulmányok után Angliába ment és folytatta héber tanulmányait és a Megillot szövegsoporra öszpontosított. Elslőnek az Énekek éneke történet-kritikai kommentárját készítette el. Majd tanulmányozta a karaitákat, az esszánusokat és a kabbalát, valamint a Mosszora kiválló szakértője lett. 1867-ben Jacob ben Chajim-al a rabbi Biblia publikálásába kezdett héberül és angolul. Elias Levita héber masszora megjegyzeit is tanaulmányozta. Ezek után vált Ginsburg a legkiválóbb héber tudóssá. 1870-ben az angol ószövetséget felülvizsgáló bizottság első tagja lett. Életműve a masszoráról írt háromkötetes alkotása (1880-1886) melyet a héber Biblia masszoréta-kritikai kiadása követett (1894), melyhez bevezetőt is írt (1897). Ő előfutás volt Jacob ben Chajim (vagy Jacob ben Chayyim), aki 1524-1525 közétette a Rabbinikus Bibliát, de ennek a mosszora részét mindezideig kritikailag nem vizsgálták, ő viszont ezt Európában és keleten találkt kéziratok segítségével megtette. Ginsburg tette közzé a Héber Biblia faximile kiadását is (1897 és 1898), és a héber szövegben alkalmazott rövidítések jegyzékét (1903), majd végül ennek viszonyát meghatározta az un. Babyloni kódexel mely Kr.e. A.D. 916-ból származó keleti recenziója a héber szövegnek, és amely 1899-ig magán kézben volt. Ennek a szövegnek a párja a Ben Aser családtól származó Leningrádi (Szent Pétervári kódex) nyugaton, de a babiloni szöveg pontosabbnak tűnik ennél.

Ginzberg, Louis 1873 Kovno, Litvánia -1953 New York City, USA, N.Y.- Rabbi, talmud tudós. Ortodox vallásos családból származott mely a Vilnusi Ganon leszármazottjának tartotta magát. Tóra tanulmányokat Vilniusban kezdte. A Sulchan Arukot csak akkor fogadja el, ha egységben van a Talmuddal. 1899-ben érkezett Amerikába és azonnal fogadták a Hebrew Union College-ban és az idők folyamán számos cikket írt. Jewish Encyclopedia-ba is. 1903-tól tanít Jewish Theological Seminary of America New York City—ben egészen haláláig. Életét a zsidó történelem valamint a Halaka határozta meg. Számos ortodox zsidó tartotta őt mesterének, arra buzdította tanítványait, hogy a rabbinikus irodalmat a szociális és történeti környezetben tanulmányozzák. A konzervatív rabbik új nemzedékét nevelte fel. Nézeteit 92 tézisben foglalta össze. Ogem termékeny író 406 cikket közli a Jewish Encyclopedia (Levy 2002). A halakikus mozgalom vezéralakja és a konzervatív zsidók tisztelt vezetője Észak-Amerikában 1917-1927 között. Alapítója és elnöke American Academy of Jewish Research. **Művei:** The Responsa of Professor Louis Ginzberg, ed. David Golinkin, NY: JTS, 1996.

Gitay, Yehoshua 1938 Rehovot -, Izrael – Tanulmányait Jeruzsálemben a Héber Egyetemen kezdet és szerzett BA végzettséget Biblia és a zsidó történelemből 1967-ben. Haifa Egyetemen diplomát szerzett 1968. Emory Egyetem PhD 1978. N.C. Chapell Hill Egyetem 1979-82 héber nyelvek tanára. Columbia Egyetem 1980-81. A bibliai irodalom és vallás tanára. Duke Egyetem 1981-82. vendég professzor Theol Szeminárium America. Vendég professzor Cape Town, Dél-Afrika 1992- a héber nyelv és tudományok tanszék vezetője. Szakterülete a héber Biblia. **Művei:** Prophecy and Persuasion Forum theologiai Linguisticae 14. Linguistica Biblica 1981. Israelite and Judean History. Westminster, 1977. The Book of Job an Anthology of Critical Studies. Haifa Egyetem 1973.

Gitin, Seymour 1936 Buffalo -, USA, NY. – Tanulmányait a Buffalo Egyetemen kezdte és BA 1956. HUC-Jewidsh Inst. Of relig. BHL 1959. rabbivá avatták 1962-ben. PhD 1980

Jeruzsálem bibliai archeológiából. Ástásoknál vett rész Gezer, Tell Miqne-Ekron. Tanított Albright Intézet Jeruzsálem 1980-tól igazgató ASOR. Szakterülete szemita nyelvek, Szövegek és feliratok. **Művei:** “Seventh Century BCE Cultic element at Erkon in Proceedings of the II. International Congress on Billionisbical Archeology Jeruzselem 1990. “Tel Miqne-Ekron: A Type Site of the Inner Coastal Plain in the Iron II. Period” in Recent Excavation in Israel: Studies in Iron Age Archeolgy AASOR 48.

Giustiniani, Benedetto SJ, 1554 Genova – 1621 Róma, Itália - Teológiát tanult Genova, Pádua egyetemén és tanított Toulouse, Messina és Róma egyetemén, hét évig volt rektora a Collegium Romanumnak. 1586-ban V. Szixtusz bíborossá nevezte ki. 1606–1611-ben Bolognában volt legátus. **Művei:** *In omnes N. Pauli Epistola explanationes*. 2 kötet. Lyon 1612; *In omnes cath. Epist. Expla.* Lyon 1621; **Irodalom:** CARDELLA, L.. *Memorie storiche de' cardinali della Santa Romana Chiesa*. Rome 1793. V. 259–265; CHACÓN, A., *Vitæ, et res gestæ Pontificvm Romanorum et S. R. E. Cardinalivm ab initio nascentis Ecclesiæ vsque ad Vrbanvm VIII. Pont. Max.* 2 kötet. Romae 1630. II. col. 1802; EUBEL, C. – GULIK, G. VAN, *Hierarchia Catholica Medii et Recientoris Aevi*. München 1935, újnyomás: Padua 1960; KATTERBACH, B., *Referendarii utriusque Signaturæ a Martino V ad Clementem IX et Praelati Signaturæ Supplicationum a Martino V ad Leonem XIII*. Città del Vaticano 1931; WEBER, CHR., *Legati e governatori dello Stato Pontificio: 1550–1809*. Roma 1994.

GJOKO, GJORGJEVSKI 1968 Skopje, Macedonia - Miután befejezte tanulmányait a Macedon ortodox teológián Skopjeben néhány évet oktatott ugyanott a helyi papnvelőben. 1990-1993. 1966-ban bilikus teológiai licentiát szerzett a Római Gregoriánán és specializálódott a Példabeszédek könyvére (2000) Jelenleg Skopjeben oktat a Teológiai fakultáson. **Művei:** *ENIGMA DEGLI ENIGMI. Tanulmány a Példabeszédek 10,1-22,16 gyűjteményről, Pontificia Universita' Gregoriana, Roma 2001*

Gnilka, Joachim, 1928 Leobschnütz-, Németország – Tanulmányait Eichstättben, Würzburgban és Rómában végezte. 1953-ban pappá szentelték, Würzburgban lett káplán. 1955-ben teológiai doktor, 1959-ben habilitált. 1959–1962 között Würzburgban, 1962-től Münsterben, 1972-től Münchenben tanított. 1972-ben a Pápai Biblikus bizottság tagja lett. 1962-től Münsterben, majd 1975-től Münchenben az ÚSz professzora. 1983-ban lett a nemzetközi teológiai bizottság tagja. Nemzetközileg elismert bibliatudós, 1983-tól a Neuer Echte Bibel sorozat szerkesztője. **Művei:** A Herder-kommentár sorozatban megjelent Máté, Filemon, Filippi, Kolosszei levelek kommentárja. Műveit átvette az EKK sorozat is. Düsseldorf. *Bibel und Koran*. Stuttgart 2004; *A Názáreti Jézus - Üzenet és történelem*. Bp. 2001; *Az Újszövetség teológiája*. Bp. 2005. Számos cikke jelent meg magyarul a *Vigiliában*, a *Pannonhalmi Szemlében*, a *Mérlegben*.

Glasswell, Mark E. 1938 Darlington-, Anglia – Tanulmányait a Durham Egyetem BA 1960. PhD 1965. Tanított Sierra Leone Egyetem 1965-74. Durham Egyetem teológiai Intézetében 1974-75. Nigéria Egyetemen lector 1975-85. 1980-84. A Vallástudományi Intézet vezetője. 1980-84. Biblikus Tanszék vezetője. **Művei:** „The Relation Between John and Mark JSNT 1985. “The Usage of Miracles in the Markan Gosapel” *Miracles: Cambridge Studies in their Philosphy an History*. Mowbrays, 1965.

Gnuse, Robert K., 1947 Auincy-, USA II. – Tanulmányait a Concordia Sr. College BA 1970. Teológiai Master fokozatot 1974. Vanderbilt Egyetem MA 1978. PhD 1980. Tanított Vanderbilt Egyetem 1978-79. Wesleyan College 1979-80. Loyola Egyetem New Orleans 1980- professzor. JSOT kiadója Szakterülete a Héber Biblia. **Művei:** “Suplement of Canaan:

A Peaceful Internal process BTB 21 1991. "Dream Reports in the Writings of Flavius RB 96 1989. Heilsgeschichte as a Modell for Biblical Theology 1989. Jewish Roots of Christian Faith Loyola 1983.

Goedicke, Hans 1926 Bécs -, Ausztria – Tanulmányait a Bécs Egyetemén kezdte és szerzett PhD 1949. UNESCO keretében tanít Egyiptomban 1957-58. Göttingeni Egyetemen 1958-60. John Hopkins Egyetem 1969-93. A közel kelti tudományok intézetének vezetője 1979-84. Bécsi Egyetem 197-79. Ásatásokban résztvesz Wadi Tumilat, 1977-78. Szakterülete Egyiptológia. **Művei:** Studies About Amenhotep III. 1992. The Auarrel of Apophis and Seqenenre 1988. Perspectives on the Battle of Kadesh 1985. studies in the Hekanakhte Papers 1984.

Goehring, James 1950? -, USA, CA. – Tanulmányait a California Egyetemen kezdte és szerzett BA 1972. Ma 1976. Claremont Grad School PhD Újszövetségből 1976. Tudományos munkatárt a ókeresztény szerzetességet kutató intézetben 1989-90. Humbold Ösztöndíj Claremont Grad School Ókeresztény egyháztörténet intézet. 1981-85. Mary Washington College tanít 1985- Résztvesz a Nag Hammadi könyvtár feltárásban 1978. 1980. szakterülete archeológia, újszövetség, egyiptológia **Művei:** Gnosticism and the Early Christian Wordl. Poebridge 1990. Gospel Origins and Christian beginnings... in the Schloyen Colleegection CSCO 521. Peeters 1990. The Roots of Egyptian Christianity. Fortress, 1986. The Lettere of Ammon and Pachomian Monasticism PTS 27. de Gruyter, 1986.

Goethe, Johann Wolfgang, 1749 Frankfurt am Main – 1832 Weimar, Németország - Költő, jogász. Lipszében tanult, majd Strassburgban, Frankfurtban, Darmstadtban és Etzlarban működött. 1775-ben Weimarban miniszter lett. Találkozott Napóleonnal, Schillerrel negyedszázados barátságot ápolt, Beethovennel jó viszonyban volt. A művészek és írók ~ házát zarándokhelyként látogatták. Leghíresebb műve, a *Faust* a történelemben értékekért küzdő ember képe. A kinyilatkoztatás elvének elvetése miatt elidegenedett a kereszténységtől, a 19. sz.-i liberális jámborság előkészítőjeként tartják számon. **Művei:** A gyűjteményes kiadás 40 kötetben jelent meg Frankfurt am Mainban 1985-től.

Golb, Norman 1928 Chicago -, USA, IL. – Tanulmányait a Roosevelt College BA 1948. John Hopkins Egyetem PhD 1954. Tanított Hebrew Union College 1958-63. Középkori Héber szakértője. Chicago Egyetem 1963-73. Középkori zsidó tanulmányok központja. **Műve:** Spertus Colleege of Judaica Yemenite. Manuscripts Spertus College 1972.

Goldberg, Rafael, 1841 Pápa – 1900 Budapest, Magyarország - Bölcsész és rabbi. A gimnáziumot Pápán, az egyetemet Boroszlóban végezte, 1869-ben rabbi-vizsgát tett. A budai izraelita hitközség rabbijának választották, 1871-től a budapesti II. kerületi állami reáliskolában izraelita vallástanár is volt. **Művei:** *A zsidó nép és irodalom története a babyloni fogságtól kezdve a mai napig.* Bp. 1877; *A Talmud.* Bp. 1883.

Goldman, Edward, A. 1941 Toledo -, USA, OH. – Tanulmányait a Harvard College AB 1963. Hebrew Union College. Rabbivá avatták 1969. PhD 1974. Tanított B'nai B'rith Hillel Alapítvány Cincinnati Egyetemen 1965-67. A Héber Union College. Igazgatója. 1972-ről. Szakterülete apokrifok és post-biblikus tanulmányok **Művei:** The Talmud of the Land of Israel: A Premiminary Translation and Explantation Chicago stud. In the Hist of Judaism 16. kötet.

Goldschmied Lipót, 1868 Losonc – ?, Magyarország - Bölcsész, rabbi. A budapesti egyetemen tanult sémi nyelveket és művészettörténetet, 1891-ben bölcsészdoktor lett. A Losonczi nevet is felvette. Misslitzben, Prossnitzben volt rabbi. Cikkei a *Természettudományi Közlönyben* (pl. 1892. *A csodás elem a képzőművészetben*), a *Magyar Zsidó Szemlében* (pl. 1893. *Morvaország zsidó községeiről*) jelentek meg. **Művei:** *A görög szobrászat fejlődése*. Bp. 1891; *Der Kampf um Bibel u Babel im Lichte des Judentums*. Frankfurt 1913.

Goldstein, Jonathan A., 1929 New York-, USA, NY. – Tanulmányait a Harvard Egyetem AM 1951. Jewish Theol Sem. Rabbivá avatták 1955. Columbia Egyetem PhD 1959. Tanított Iowa Egyetem 1962- Antik történetlem professzora. Chicago Egyetem 1975. Judaica professzora. Szakterülete héber nyelv, mezopotámia tudományok, szövegek és feliratok és post-biblikus tudományok. **Művei:** *Semites, Iranians, Greeks and Romans. Scholars*, 1990. "The Apocryphal Book of Baruch Prof. of the Amer Adac. 46/47. 1980.

Goldziher Ignác, 1850 Székesfehérvár –1921 Bp., Magyarország - Bölcsész egyetemi tanár, a budapesti izraelita hitközség titkára, az MTA tagja. A székesfehérvári ciszterci gimnáziumban végzett. A pesti egyetemen Vámbéry Ármin tanítványaként perzsa és török irodalmat tanult. Állami ösztöndíjon külföldi egyetemeken tanult: Berlinben sémi nyelvtudományt hallgatott, Lipcsében orientalista volt. 1872–1873 között Leidenben és Bécsben a könyvtárak keleti kézíratai alapján gyűjtött anyagot. 1873–1874 között állami ösztöndíjjal utazott Szíriában, Palesztinában és Egyiptomban. 1875-ben a budapesti izraelita hitközség titkárának választotta meg. 1876-tól az MTA levelező, majd 1892-től rendes tagjává választotta. Az iszlám történet kritikai módszerrel történő kutatásának úttörője. **Művei:** *Studien über Tanchum Jeruschalmi*. Leipzig 1870; *Beiträge zur Geschichte der Sprachgelehrsamkeit bei den Arabern*. Wien 1871–1873. 3 füzet; *Zur Charakteristik Gelül al-Dûn al-Sûjûtis und seiner literarischen Thätigkeit*. Wien 1872; *A nemzetiségi kérdés az araboknál*. Bp. 1873; *Jelentés a m. t. akadémia számára keletről hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten*. Bp. 1874; *Beiträge zur Literaturgeschichte der Shia und der sunnitischen Polemik*. Wien 1874; *Der Mythos bei den Hebräern und seine geschichtliche Entwicklung. Untersuchungen zur Mythologie und Religionswissenschaft*. Leipzig 1876; *A nyelvtudomány történetéről az araboknál. Irodalomtörténeti kísérlet*. Bp. 1878; *A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődésében, összehasonlítva a keleti arabokéval*. Bp. 1877; *A magyar nemzeti múzeum arab, persa és török kézíratainak ismertetése*. Bp. 1880; *Az iszlám. Tanulmányok a muhamedán vallás története köréből*. Bp. 1881; *A muhamedán jogtudomány eredetéről*. Bp. 1884; *Die Zâhiriten, ihr Lehrsystem und ihre Geschichte. Beitrag zur Geschichte der muhammedanischen Theologie*. Leipzig 1884; *Le culte des ançêtres et le culte des morts ches les Arabes*. Paris 1885; *Palaestina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben*. Paris 1885; *Mohammedanische Studien*. Halle 1889–90. 2 kötet; *Der Dîwân des Garwal b. Aus Al-Hutej'a*. Leipzig 1893; *Sâlih b. Abd al-Kuddûs und das Zindikthum während der Regierung des Chalifen Al-Mahdi*. London 1893; *A pogány arabok költészetének hagyománya*. London 1893; *Renan mint orientalista*. Bp. 1894; *Der Mythos bei der Herbreern*. Leipzig 1876; *Az Iszlám*. Bp. 1881; *Mohamedanische studien*. 2 kötet. Halle 1888-1890; *A zsidóság lényege és fejlődése*. 2 kötet. Bp. 1919; Bibliográfiáját HELLER B. adta ki 1927-ben.

Good, Deirdre J., 1953 Nairobi -, Kenya - Tanulmányait Skóciában Szt. Andrew Egyetemen kezdte és szerzett Master végzettséget teológiából 1975-ben. Union Seminary STM 1976. Harvard Div. SDchol ThD 1983. tanított Valparasio Egyetem 1982-83. Agnes Scott College 1983-86. Biblikus tanszék taára 1986-92 Genezist adja elő. 1992- Újszövetségi tanszéken

tanít. Szakterülete Újszövetség, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** *Reconstructing the Tradition of Sophia in Gnostic Literature*. Schlar, 1987.

Goodrick, Edward W. 1913 Appleton -, USA, WI. – Tanulmányait Los Angeles Biblikus Intézetében kezdte és baccalaureátust szerzett teológiából 1940-ben. Westmont College BA 1943. Mont. Egyetem MSE 1956. Biblikus Intézetében tanított 1953-54. Multnomach School of Bible 1956-tól. **Művei:** *NIV Exhaustive Concordance*. Zondevan, 1990.

Goodspeed, Edgar Johnson 1871 Quincy, -1962?, USA II -, Teológiai tanulmányait és latint Denison Egyetemen Ohio-ban kezdett tanulni 1890. Yale Egyetemen hébert és arabot tanult és Ószövetségi történelmet. Chicago Egyetemen tanult tovább Asszír, Szír és Etióp nyelvet. Mégis újszövetségi korról kezdett foglalkozni és Berlinben Harnack előadásait hallgatta és foglalkozott a görög papiruszokkal Fritz Kerbs vezetésével. Tudományos útján felkereste a nagyobb tudományos könyvtárakat és látogatást tett a Szent földön is. 1902-ben kezdett tanítani Chicago Egyetemén. Görög papiruszokat publikált 1902-ben majd 1923-ban az újszövetség tanszék vezetője lett. 1933-tól az egyetem professzora 1937-ben Los Angeles Egyetemre távozik. 1962-ben Máté tanulmányai láttak napvilágot. Papirologiai kutatásai Petrie W.F. Grenfell B.P. és Huns A S. valamint A. Deissmann munkásságán alapulnak. Chester Beatty papiruszt felfedezésével megalapozta a hírnevét. Az Efezusi, a Pasztorális levelekkel a Galata levéllel és Pál fogságból írt leveleivel foglalkozott. Jézus élete kutatásban kapcsolatba került A. Schweitzerrel, J. Wiss-el K. Barth és G. Kittellel valamint O. Cullmannel, akiknek toelógiája beolyásolta nézeteit. Az Újszövetség amerikai angol fordításán dolgozott 1923-ban. A fordítás technikai részleteiről írt elméleti munkát 1945-ben. Megkezdte az apokrifok fordítását 1938. Gazdag publikációja több mint negyven kötetből áll. Ő és Újszövetségi bevezetője 48.500 példányban fogyott el, ezzel jelentősen meghatározva a következő generáció gondolkodását. **Művei:** *The Apocrypha: An American Translation*. Chicago, 1938. *The Apostolic fathers: An American Translation*. New York, 1950. *As I Remember*. New York, 1953. *The Formation of the New Testament*. Chicago, 1926. *History of Early Christian Literature*. Chicago, 1942. *The Making of the English New Testament*. Chicago, 1925. *Matthew, Apologist and Evangelist* Philadelphia 1959. *The Story of the Apocrypha*. Chicago 1939. *The Story of the Old Testament* Chicago 1934.

Googan, Michael D., 1942 Madison -, USA, WI. – Tanulmányait a Fordham Egyetemen kezdte és BA 1966. Harvard Egyetemen PhD 1971. Tanított Harvard Div Chool-ban 1976-85. Wellesley College 1986-89. Vendég professzor Stonehill College 1985-től. Részt vesz ásatásokban Tell El Hesi 1970-75. Wadi Tumilat 1977. Szakterülete archeológia héber Biblia, szemita nyelvek, szövegek és feliratok. **Művei:** *Jósue* – in *The New Jerom Bible Comm*. Prentice-Hall, 1990. *A Cemetery of the Perisan Period in Tell el-Hesi: The Perisan Period Statum V*: Eisenbrauns 1989. *Stories from Ancient Canaan* Westminster, 1978. *West semitic Peresonal Names in the Murasu Documents* HSM 7 Sholars, 1976.

Goppelt, Leonhard, 1911 München – 1973 München, Németország - Usz-profeszor Münchenben és Hamburgban. Pedagógus családból származott, 1932-ben érettségizett, majd természettudományt és filozófiát tanult. Egy év múlva kezdett evangélikus teológiát tanulni Erlangen, majd Tübingen egyetemein. 1939-ben kezdett el foglalkozni az Ószövetség tipologikus értelmezésével az Újszövetségben és írta meg a témából teológiai licenciátusi dolgozatát. Közben katonai szolgálatot teljesített. A zsidóság és kereszténység az első két évszázadban témában habilitált. Disszertációját 1946-ban védte meg, ezt 1954-ben átdolgozta. Majd Joachim Jeremias betegsége után Göttingenben tanított. 1949-től főállású docens lett,

majd Hamburgba hívták az evangélikus főiskolára. Sokat foglalkozott Pál leveleinek magyarázatával és a nő szerepével a levelekben. 1967–1968-ban Münchenben az újonnan alapított evangélikus teológiai fakultáson tanított, majd még egy szemesztert Hamburgban. Egyháza szinódusában is dolgozott, két különböző területű evangélikus egyházat egyesített. Szorgalmazta az evangélikus egyház és az orosz ortodox egyház kapcsolatát, előkészítette a Leuenberger Konkordátumot. Számos lexikon-szócikket publikált újszövetségi és a keresztény egyház kezdetei tárgy körben. Kommentárt írt az 1Pt-ről, Újszövetség-teológiáját Jürgen Roloff adta ki (Goppelt halála után), Jézus cselekedeteinek teológiai jelentéseit vizsgálta – mint amelyeket nem kell a húsvéti üzenet fényében vizsgálni. Teológiájának 2. kötetében a kereszténység utáni társadalmat vizsgálta. Üdvtörténet-szemléletét Gerhard von Rad elképzelésére alapozta. R. Bultmann egzisztenciális szemléletét mellőzte. A történeti-kritikai egzegézis és a hívő interpretáció módszerét igyekezett szintetizálni. **Művei:** *Typos. Die typologische Deutung des Alten Testaments im Neuen.* Gütersloh 1939, újranyomás: Darmstadt 1966 és 1973, angolul: *The Typological Interpretation of the Old Testament in the New.* Grand Rapids 1982; *Christentum und Judentum im ersten und zweiten Jahrhundert. Ein Aufriss der Urgeschichte der Kirche.* Gütersloh 1954; *Die Autorität der Heiligen Schrift und die Bibelkritik. Wort Gottes und Bekenntnis.* Pattensen 1954; *Neues Testament. Verständnis und Deutung. Wie das grundlegende Zeugnis unserer Kirche ausgelegt wird.* In: *Die Kirche in Hamburg 3* (1956); *Der Staat in der Sicht des Neuen Testaments.* In: DOMBOIS, H. – WILKENS, E. (szerk.), *Macht und Recht.* Berlin 1956, 9–21; *Am dritten Tage auferstanden von den Toten.* In: LAMPARTER, H. (szerk.), *Das Wahrzeichen des Christusglaubens. Eine Besinnung auf das Apostolische Glaubensbekenntnis.* Wuppertal 1956; *Reich Gottes II.* In: EKL 3. kötet Göttingen 1959; *Sühne und Schuld III.* In: EKL 3. kötet. Göttingen 1959; *Urchristentum.* In: EKL 3. kötet. Göttingen 1959; *Urgemeinde.* In: EKL 3. kötet. Göttingen 1959; *Urkirche und Staat.* In: HECKEL, Th. (szerk.), *Kirche und Staat.* München 1960, 7–21; *Der verborgene Messias. Zu der Frage nach dem geschichtlichen Jesus.* In: RISTOW, H. – MATTHIAE, K. (szerk.), *Der historische Jesus und der kerygmatische Christus.* Berlin 1960, 1961, 371–384; *Theologie des Neuen Testaments.* 1. kötet: ROLOFF, J. (szerk.), *Jesu Wirken in seiner theologischen Bedeutung.* Göttingen 1975, angolul: *Theology of the New Testament.* 1. kötet: *The Ministry of Jesus in Its Theological Significance.* Grand Rapids 1981. 2. kötet: ROLOFF, J. (szerk.), *Vielfalt und Einheit des apostolischen Christuszeugnisses.* Göttingen 1976, angolul: *Theology of the New Testament.* 2. kötet: *The Variety and Unity of the Apostolic Witness to Christ.* Grand Rapids 1982; *Der erste Petrusbrief.* ROLOFF, J. bevezetőjével (KEK XII/1).Göttingen 1978.

Gordon, Cyrus 1908 Philadelphia-, USA, PA. – Tanulmányait a Pennsylvania Egyetemen tanult 1927. AB 1928 AM 1930 PhD. Tanított Pensilvania Egyetemen, John Hopkins Egyetemen 1936-38. Semita nyelveket. Smith College 1938-41 Biblia tudományok és közelkelet előadója. Dropsie College 1946-56. Asszirológiát és egyiptológiát adott elő. Brandeis Egyetemen 1956-73. Mediterrán tudományok tanára. New York Egyetemen 1973-Hébert tudományok tanára. Ásatásokban résztvett Jerzsálemben 1931-35. **Művei:** *Ugyritic Textbook.* 1967. *Ugarit and Monoan Crete Norton* 1966. *The Ancient Near East Norton* 1965. *The Common Background of Greeek and Hebrew CivIllionizations Norton,* 1965. *Haburabbi's Code Holt,* 1957.

Gordon, Victor R., 1950 Fort Dodge -, USA, IA. – Tanulmányait a Stanford Egyetemen kezdte és AB 1973. Fuller Theol Sem. Teológiai Master fokozatot szeerzett 1975. PhD Újszövetségből 1979. Amer Baptista. Sem 1979-82. Professzor a Wheaton College 1983-88. North Baptista Sem 1984-88. Szakterülete az Újszövetség. **Művei:** *Studies in the Covenantal*

Theology of the Epistle to the Hebrews in the Light of lists Setting University Microfilms 1979

Gottwald, Norman K., 1926 Chicago -, USA, IL. – Tanulmányait az Union Theol. Sem.-ban kezdte és teológiai Master fokozatot szerzett 1951-ben. Columbia Egyetem PhD 1953. Tanított Columbia Egyetem 193-55. vallástudományt tanít. Andover Newton Theol. School 1955-66 Ószövetséget tanít. Grad. Theol Union Berkeley 1966-82. Ószövetség Bibliai teológia. 1966-67. és etika 1980-tól dékán N.Y. Theol Sem. Szakterülete Héber Biblia. **Művei:** The Bible and Liberation: Political and Social Hermeneutics. Orbis, 1983. 1993. The Hebrew Bible – A Socio-Literary Introduction. Fortress, 1985. The Tribes of Yahweh: A Sociology of the Religion of Liberated Israel c. 1250-1050 B.C. Orbis 1979. A Lillionisght to the Netions: An Introduction to the Old Testment. Harper and Row. 1959.

Gourgues, Michael 1942 Saint-Michel -, Kanada(Quebec) – Tanulmányait a Laval Egyetemen kezdte (Kanada) BA 1963. A dominikánusok Kollégiumában BPh 1966. MA Th 1971. Ecole Biblique Jeruzsálem felsőfokú diploma 1974. Inst. Catholic Párizs teológiai doktortáus 1976. Tanított Dominikánusok Kollégiumában Kanada 1976-80. 1976-78 fakultás helyettes vezetője, 1988- fakultás vezetője. 1980 professzor ásatásokban résztvett Tell Quisan 1975. Szakterülete Újszövetség. **Művei:** Du scandale a l'exaltation Desclée/Bellarmin 1989. A la droite de Dieu Réssurrection de Jésus et actualisation du Psaume 110,1 dans le Nouveau Testament. Gabalda, 1978.

Gowan, Donald E., 1929 Cleghorn -, USA, IA. – Tanulmányait a Dubuque Egyetem teol. Sem. BD 1957. Chicago Egyetem PhD 1964. Tanított North Texas Állami Egyetem 19622-65. Biblikus fakultás vezetője Pittshburgh Theol. Sem. 1965- Ószövetség professzroa. Ásatásokban résztvett 1990- Ashdod, Szakteraaülete a héber Biblia, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** Bridge Between the Testaments. Picwick, 1976. Eschatology in the Old Testament. Fortress, 1986. Ezekiel. Jon Knox, 1985. Shalom: A Study of the Bibliscal Concept of Peace Creative. Edge, 1984.

Grabbe, Lester L., 1945?- , USA, TX. – Tanulmányait Ambassador College.-ban kezdte (Anglia) BA 1968. MA 1970. Claremont Grad. School PhD 1976. Tanított Ambassador College 1971-82. assoc Prof. Letor a héber nyelv és a szöveg magyarázatban valamint a szövegek és feliratok olvasásában. **Művei:** Judaism from Cyrus to Hadrian. Fortress, 1992. Etymology in Early Jewish Interpretation: The Hebrew Names in Philo. Scholars, 1988. Comparativ Philology and the Text of Job: A study in Methodogy. Scholarsc, 1977.

Graf, David F., 1939 Detroit -, USA, MI. – Tanulmányait a Harding College-ban kezdte BA 1965. McCronick Theol Sem BD 1970. 19ö75. PhD tanított Michigen Egyetem 1982-83. Montana Állami Egyetem 1983-84 Assoc. Prof. Maiami Egyetem 1986- professzor. King Saud Egyetem Saud Arábia lector és ásatásokban vesz részt Hisma Survey Jorádina. 1978-81. Ásatásokat vezetett 1983- Tel Anafa 1981. Abillionisa. Szaktearülete Archeológia és szemita nyelvek valamint feliratok. **Művei:** Palestine in Transition: The Emergence of Ancient Israel. Doubleday, 1992. The Origin of the Nabataeans. ARAM 2., 1990.

Graf, Karl Heinrich, 1815 Mülhausen – 1869 Meissen, Németország - Teológus, orientalista. A protestáns gimnáziumot és szemináriumot Strassburgban végezte. 1833–1836 között ott tanult teológiát, majd orientalisztikát is. 1837-től Genfben tanult franciát, 1839–1843 között házitanító volt Párizsban. 1842-ben Strassburgban teológiai licenciátust szerzett, 1843-tól tanár volt egy lipcsei intézetben. 1846-ban filozófiai doktorátust szerzett, 1847-től

hébert és franciát tanított Meissenben. 1852-ben professzor lett, 1864-ben Giessenben teológiai doktorátust szerzett. 1868-tól egy betegellátó szolgálatnál dolgozott. Főként a Pentateuchus-kritikában szerzett ismertséget. 1834-ben Reuss tanítását kiterjesztette arra a feltevésre, hogy a Pentateuchusban a törvényszakaszok korábbiak a prófétai könyveknél. Ezt a feltételezést akarta irodalomkritikai elemzéssel a 2 Kir 25 alapján igazolni. 1866-ban ennek eredménye a Pentateuchus „Grundschrift”- (alapírat-) koncepció, amelyet ma Papi kódexként jelölnek meg. A „két-forrás elméletben” bízott, bár azt vallotta, hogy a történeti könyvek Elohista forrásait, az „alapíratot” és a törvényszakaszokat a Kivonulástól a Számok könyvéig a fogság után szerkesztették egybe. ~ felismeréseit vette át Julius Wellhausen, így született meg a Graf-Wellhausen-hipotézis, az ún. „négy-forrás elmélet”. **Művei:** *Moslicheddin Sadis Rosengarten, nach dem Text u. dem arab. Komm. Sururis aus dem Pers. übers, mit Anm.* Leipzig 1846; *Sadis Lustgarten*, Boston 1850; *Der Segen Moses* (Dtn 33) erkl. Leipzig 1857; *Der Prophet Jer erkl.*, Leipzig 1862; *Die geschichtl. Bücher des AT, zwei hist-krit. Unterss.* Leipzig 1866 (Graf korszakalkotó főműve) ; ELSÄSSER, K. (szerk.), *Pseudonym: Afrika*. 2 kötet. Leipzig 1855–56.

Gragg, Douglas L., 1957 Huntsville -, USA, AL. – Tanulmányait a David Lipscomb Egyetemen kezdte BA 1978. Abilene Christian Egyetem MA 1981. Teológiai Master fokozatot 1983. Emory Egyetem PhD 1990. tanított Abilene Christian Egyetem 1978-79. A héber nyelv tanára. Emory Egyetem Bibliai teológia tanára 1987-92. East European Mission and Bible fund Austria Biblia tanára. 1992- **Művei:** *Discours Analysis of 1 Corinrhians 1,10-2,5.* *Linguistica Biblica* 65, (1991)

Gratz, Lorenz Klemens, 1806 Stötten – 1884 Augsburg, Németország - Katolikus teológus. Augsburgban végezte a gimnáziumot és az egyemet is. 1825-ben filozófiát és teológiát tanult Landshutban, majd 1826-ban Münchenben, 1827-ben a Rómában a Gergely egyetem hallgatója lett. 1829-ben bibliai dolgozatával (*De sacra scriptura interpretanda*) díjat nyert, majd teológiai doktor lett. 1829-ben pappá szentelték. 1831-től prefektus és hittanár a St. Stephan intézetben Augsburgban, majd teológiai professzor Münchenben. 1832-től a bibliai hermeneutika és egzegézis professzora lett, illetve tanfelügyelő Dillingen, Kempten és Neuburg gimnáziumaiban. 1850-ben a bajor király kanonoknak nevezte ki Augsburgba. Bibliai környezettel foglalkozó tanulmányairól vált híressé. **Művei:** *Sacra scriptura, num eodem modo interpretanda sit, quo reliquos antiquitatis libros solemus?* Kempten 1832; *Euchologium graeco-latinum, complectens pias preces, meditationes hymnosque sacros.* Kempten 1837, ⁴1899; *Ueber Character und Deutung der prophetischen Schrift des neuen Bundes.* Dillingen 1841; *Thomas Ceva, Jesus puer.* Dillingen 1842 (társszerkesztő: BROXNER, J. M.); *Handbuch der biblischen Erd- und Länderkunde.* Landshut 1844; *Erd- und Länderkunde der heiligen Schrift für katholische Schulen und Familien.* Kempten 1848; *Schauplatz der Heiligen Schrift oder das alte und neue Morgenland mit Rücksicht auf die biblischen und kirchlichen Zustände.* München 1858, ²1865, franciául 2 kötetben. Paris 1869–1870.

Greber, Johannes 1876 Wenigerath - 1944 in New York USA – Katolikus pap, aki később spiritiszta vallást alapított. A keresztény spiritualizmus irodalmát alapozta meg amelyet újszövetség spiritiszta jellegű fordításával koronázott meg. Tirerten tanult kaotlikus teológiát és 1900-ban szentelték pappá. Plébános lett 1904-től Obergondershausen Hunsrück mellett és a nagy szegénység idején kiterjedt szociális és lelkipásztori munkát végzett. Betegei egy részét az un. Kneipp kúrával gyógyította. 1915-ben Koblenz-be helyezték. 1921-ben Kell /Brohltal lett plébános. 1925-ben elhagyta szolgálatát és csak a saját maga által alapított

segítő szolgálattal és spiritizmussal foglalkozott. Az őrangyalok tisztelete és Jézus Krisztus megváltásának közvetítő szerepe határozta meg teológiáját. Úgy vélte bizonyos médiumok által többet lehet megtudni a Bibliában írottakról. Emiatt szakított 1925-ben a katolikus egyházzal. 1929-ben kivándorolt USA-ba és spiritizta közösséget alapított. A szellem világgal való kapcsolatáról írt könyvet 1932-ben, melyhez segítsége felesége, lett aki egyben médium is volt. Modern arianus tanokat hirdetett, miszerint Jézus Krisztus mint Isten fia egy független Istenség Lucifel ellenpárja. **Művei:** *Der Verkehr mit der Geisterwelt Gottes, seine Gesetze und sein Zweck - Selbsterlebnisse eines katholischen Geistlichen. Johannes Greber.* Teanneck N.J. 1986. *Das Neue Testament. Adaptiert vom Spirituelle Christen e.V.,* Göppingen 2001.

Grech, Prospero 1925 Málta -, Olaszország - Ágostonos szerzetes, aki teológiai tanulmányait Málta egyetemének teológiai fakultásán végezte és folytatta a Gregoriana egyetemen Rómában. Tanult még Istitutum Biblicumban Rómában, Friburgban, Oxfordba, Cambridge-ben. 1965-től az Augustinianumban az Újszövetség professzora. Az Augustiniánumban a Patrisztikus társaság elnöke. Az Istitutum Biblicum meghívott professzora, hermeneutika témakörben, valamint bibliai teológiát tanít Lateráni Egyetemen Rómában. Számos cikket írt CBQ és NTS Bibliikus teológiai folyóiratokban. **Művei:** *Le idee fondamentali del Nuovo Testamento* Modena 1970. *Methodologia per lo studio della teologia neotestamentaria* (együtt Segalla, G.-val) Torino 1978. *Acts of the Apostels: A doctrinal Commentary.* New York, 1966. *Incontro con la Bibbia.* Róma, 1978. *Ermenutica e teologia Biblica* 1986. "Jewish Christianity and the Purpose of Acts" in *Studia Evangelica* 7 (1982) *Methodologia per lo studio della Teol NT* 1978. *Il Gesu storico e l'ermeneutica esistenziale* 1977.

Green, H. Benedict 1924 Oxford -, Anglia – Tanulmányait Oxfordban a Merton College.-ban kezdte BA 1949. MA 1952. Tanított King's Koll. London 1955-60. lektor College. Of the Resurrection 1965-75. helyettes vezetője a kollégiumnak 1975-84. Vezetője a Leeds Egyetemen 1967-87. **Művei:** "Matthew 28,19 eusebius and lex Orandi in The Aking of Orthodoxy 1989. *The gospel of Matthew,* New Dclarendon N bible Oxford EGYETEMP. 1975. 1980.

Green, Henry A., 1949 Ottava -, Kanada – Tanulmányait a Clareton Egyetem Kanada BA 1970. MA 1973. St. Adrew Egyetem Skócia st. Mary College PhD 1982. Tanított Héber Egyetemen Jeruzsálemben 1977-79. Alberta Egyetemen Kanada 1979-80. Vendég professzor Clareton Egyem Kanada 1981-83. Vendég prof. Relig Sciology Dickinson College. 1983-84. professzor Maiami Egyetem 1984- Szociológiát és Judaikát tanított. Szakterülete apokrifok és post-biblikus tudományok. **Művei:** *The Economic and Social Origins of Gnosticism.* Scholars, 1985

Greenberg, Moshe 1928 Philadelphia -, USA, PA. - Diplomáját Ph.D. 1954-ben a Pennsylvania egyetemen szerezte, ahol azonnal vendég professzor is lett 1968; Professzor 1970. Kötüntetést kapott Izrael államától 1994-ben valamint Rothberg Prize a zsidó oktatásért végzett munkájáért 1996; Díszdoktor Pennsylvania egyetemen 1996; Nyugdíjba vonult 1996. Kutatási területe A bibliai történet és magyarázat története, valamint a zsidó jog az ókori Izraelben. **Művei:** *Biblical attitudes toward power: Ideal and reality in Law and Prophets.* In: *Religion and Law,* eds. E.B. Firmage et al., Winona Lake, IN, Eisenbrauns, 1990, Qumran, and the Ancient Near East Presented to Shemaryahu Talmon, eds. M. Fishbane and E. Tov, with the assistance of W.W. Fields, Winona Lake, IN, Eisenbrauns, pp.3*-11* (Hebrew). *Notes on the influence of tradition on Ezekiel.* *Journal of the Ancient Near Eastern Society,*

(1993) 22: 29-37. From the workshop of the new JPS Ketuvim translators. In: Minhah le-Nahum: Biblical and Other Studies Presented to N.M. Sarna, eds. M. Brettler and M. Fishbane, Sheffield, JSOT Press, (1993) pp.147-163. Hittite royal prayers and biblical petitionary Psalms. In: Neue Wege der Psalmenforschung, eds. K. Seybold and E. Zenger, Freiburg, Herder, (1994).

Greengus, Samuel 1936 Chicago -, USA, Ill. – Tanulmányait a Chicago Egyetemen kezdte MA 1959. PhD 1963. Tanított Hébrew Union College. 1963- a szemita nyelvek tanára. 1979-84. Rabbis szeminárium dékán New Jersey. 1987 A fakultás dékánja New Jersey 1990- Akadémiai képzés vezetője. Ásatásokban vesz részt Tell Gezer 1966-67. Szakterülete héber Biblia, archeológia, mezopotámia tudományok, szemita nyelvek. **Művei:** Studies in Ishchali documents Bibl. Mesopotamica 19 (Undena 1986.) Old Babylonian Tablets from Ischali and Vicinity 1979.

Greenspahn, Frederick E., 1946 Los Angeles -, USA, CA. – Tanulmányait a California Egyetemen BA 1968. Hébrew Union College. MHL 1973. Brandeis Egyetem PhD 1977. Tanított Assumption College. 1977-79. vallás tanár Brandeis Egyetem 1978. lektor. Denver Egyetem 1979- Judaika professzora. Kiadója a Hebrew Stud. 1993- Szakterülete a héber Biblia, szemita nyelvek, szövegek és feliratok. **Művei:** When Brothers Dwell Together 1993. Essential papers on Israel and the Ancient Near East ed. N.Y. UP. 1991. Hapacs Legomena in Biblia Hebrew. Scholars, 1984.

Greenspoon, Leonard, J., 1945 Richmond -, USA, VA. – Tanulmányait a Richmond Egyetemen kezdte BA 1967. MA 1970. Római Egyetemen 1967-68. Fullbright ösztöndíjas Harvard Egyetemen PhD 1977. Tanított Clemson Egyetem 1975.- A Septuaginta és társ tudományok professzora. 1991- Héber Biblia és semita nyelvek, szövegek és feliratok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** Textual Studies in the Book of Joshua HSM 28 (Cholras 1983. The Origin of the Idea of Resurrection in Tradition in Transformation Turning Point of Biblical Faith. Eisenbraun 1981. Ezekiel 1-2 kötet. Hermeneia Fortress, 1979.

Greenstein, Edward 1949 Rockville Centre -, USA, NY. – Tanulmányait a Jewish Theol. Sem BHL 1970. Columbia Egyetem Bölcsész diplomát 1975. Phd 1977. Oktatott Jewish Theol. Sem 1976- Biblia és Proftext 1981-90 Prof. Yale Egyetem 1987. 199. Vendég professzor Héber Egyetemen 1992. Tel Aviv Egyetem 1992-93. Szakterülete Héber Biblia, Mezopotámia tanulmányok szemita nyelvek. **Művei:** “Misquotation of Scripture in the Dead Sea Scrolls” Frank talmage Memorial Volume 1993. The Formation of the Biblical narrative Corpus AJS Rev. 1990. Essays on Biblical Method and Translation 1989. The Hebrew Bible in Literary Criticism 1986.

Gregoriosz, Nazianzosi, latinul **Gregorius Nazianzenus,** magyarul **Nazianzi Gergely,** 325 k. Nazianzosz – 390 uo., Görögország - Püspök, görög nyelvű egyházi író. Athéni tanulmányai alatt kötött barátságot Baszileiosszal (Vazullal), aki 372-ben kinevezete ~t Szoszima püspökévé, hogy ezzel megerősítse a niceai hitvallást követő püspökök csoportját. 378-ban, az ariánusokat támogató Valens császár halála után ~ Konstantinápolyba ment, ahol az ariánusokkal szemben a niceiai hitvallást védő teológiai beszédével nagy hatást ért el. 380-ban I. Theodosziosz császár a nép és a papság kívánságára ~t iktatta be a püspöki székbe, de ő vádaskodások miatt hamarosan lemondott és szülővárosába vonult vissza, ahol irodalmi munkásságának élt. 47 beszéde, több mint 240 levele és számos verse maradt ránk. Ezekiel

könyvéről írt kommentárt. Kiváló szentháromságtana miatt a *ho theologosz* (a teológus) melléknevet kapta. **Művei:** Migne PG 35–38.

Gregoriosz, latinul **Gregorius Nyssenus**, magyarul: **Nüsszai Gergely**, 338 k. Caesarea – 394 k., Görögország - Püspök, görög nyelvű egyházi író. 371-ben Nüssza püspöke lett. 374–378 között az ariánus irányzatú Valens császár üldözése miatt rejtőzködni kellett. Ő volt a niceiai ortodoxiát védelmező püspökök vezetője, 381-ben elkölt az I. konstantinápolyi egyetemes zsinaton. Teológiai és lelkiségi műveiből kitűnik, hogy ~ az ókori egyház legeredetibb gondolkodója volt. Számos biblia-magyarozatot írt, amelyek között a *Mózes életéről* című, valamint az Énekek énekéhez fűzött magyarozatai a leghíresebbek. Ezekben az emberi léleknek az Istenhez való felemelkedéséről és Istennel való misztikus egyesüléséről írt. **Művei:** Migne PG 44–46.

Gregoriosz, Palamasz 1296? – 1359?. Görögország - Bizánci teológus. Grammatikát tanult, majd 1316-ban szerzetes lett az Athosz-hegyi kolostorban. A messzalinisták (bogumilok) teológiával azonosult, ezért 1325-ben Beoriában 10 társával kolostort alapított. A szerb támadások miatt hamarosan ismét az Athosra, majd 1326-ban Tesszalonikibe menekült, 1331-ben visszatért az Athosz-kolostorba. 1337-ben szembekerült Heszükhiosz Barlaammal, aki látomására hivatkozva tudatta vele, hogy eretnkséget követnek. 1347-ben Tesszaloniki érsekének nevezték ki, 1350-ben zsinat erősítette meg tanítását. Kegyelemtani tanítása igen érdekes és sok szimbólumot tartalmaz. A kegyelmet Isten kisugárzásának tartotta. Tanítványai sajátos szimbolikával adták tovább tanítását, mely a kelet-római birodalomban jelentős hatást fejtett ki és érdekes módon a 20. sz.-i ortodox teológiára is nagy hatással volt. **Művei:** Migne PG 150, 151 **Irodalom:** (1971-től): STIERNON, D., *Bulletin sur le Palamisme*, in: RevEtByz 30, 1972, 231–241; BECK, H.-G., *Kirche und theol. Literatur im byz.Reich*. München ²1970.

Gregoriosz, Thaumaturgosz, latinul: **Gregorius Thaumaturgus**, magyarul: **Csodatevő Gergely**, 213 k. Neocaesarea – 270 Pontus, Palesztina - Életéről Eusebiosz egyháztörténetéből, illetve ~ Órigenészhez intézett beszédéből tudunk valamit. 14 éves korában lett keresztény; retorikát, latint és jogtudományt tanult, majd Caesareaban Órigenész tanítványa lett, aki nemcsak tanára, hanem lelki vezetője is volt. Hazájába visszatérve Neocaesarea püspökeként eredményes térítő munkát végzett. Csodáiról, melyek miatt a „csodatevő” melléknevet kapta, ő maga nem tesz említést műveiben, hanem csak a caesareai Baszileosz említi azokat. Több teológiai művet írt, többek között a Prédikátor könyvéről egy parafrázis-szerű magyarozatot. **Művei:** Migne PG 10,984–1104.

Grelot, Pierre 1917 Párizs -, Franciaország – Tanulmányait Párizsban az Istitute Catholic Teológiai fakultásán kezdte és doktorátust szerzett 1949-ben. Orleán Nagy Szemináriumában tanított 1943-45. Ecole des Lang Orientales anc. 1951-83. szerkesztője és arám nyelvet tanít St. Sulpice. Semin, Párizs. 1955-61 Cath teol fakultáson Párizsi Egyetemen. 1962-83. Pont. Bibl. Commision Róma. Szakterülete a Héber Biblia, Újszövetség Apokrifok és Post Biblikus tanulmányok. **Művei:** Introduction critique au Nouveau Testament 1977, 1991. Les Poèmes du Servitur 1981. Documentls araméens d' Egypte 1972.

Gressmann, Hugo, 1877 Mölln – 1927 Chicago, Németország - Teológus. Tanulmányai: Greifswald, Göttingen, Marburg és Kiel. Göttingenben szerzett filozófiai diplomát, 1902-től Ósz-tanár Kielben. 1906-ban munkatársa lett a „Deutschen Evangelischen Instituts für Altertumswissenschaft des Heiligen Landes in Jerusalem”-nek. 1907–1920 között Berlinben

volt professzor. Wellhausen iskolájából indult és Hermann Gunkellel együtt a vallástörténeti iskola legjelentősebb képviselőjévé vált. 1924-ben ~ lett a kiadója a *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* c. tudományos folyóiratnak, 1925-ben az Institutum Judaicum igazgatója lett. **Művei:** *Über die in Jes 56-66 vorausgesetzten zeitgeschichtl. Verhältnisse.* Göttingen 1898; *Musik u. Musikinstrumente im AT.* Göttingen 1903; *Stud. zu Eusebs Theophanie.* Göttingen 1903 és 1904; *Der Ursprung der israel.-jüd. Eschatologie.* Berlin 1905; *Die Ausgrabungen in Palästina u. das AT.* Berlin 1908; *Altorient. Texte u. Bilder z. AT.* 2 kötet, Berlin 1909, ²1927, utánnomás: 1953; *Älteste Gesch.schreibung u. Prophetie Israels.* Berlin 1909, ²1921; *Das Gilgamesch-Epos, gemeinverständl. erkl.* Berlin 1911; *Mose u. seine Zeit. Ein Komm. zu den Mose-Sagen.* Berlin 1913; *Nonnen- u. Mönchsspiegel des Euagrius Pontikos.* Berlin 1913; *Die Anfänge Israels.* Berlin 1914, ²1922; *Das Weihnachtsev., auf Ursprung u. Gesch.unters.* Berlin 1914; *Vom reichen Mann u. armen Lazarus.* Berlin 1918; *Die Lade Jahves u. das Allerheiligste des Salomon. Tempels.* Berlin 1920; *Ode Salomos 23.* Berlin 1921; *Die ammonit. Tobiaden.* Berlin 1921; *Tod u. Auferstehung des Osiris nach Festbräuchen u. Umzügen.* Berlin 1923; *Die Aufgaben der at. Forsch.* Berlin 1924; *Die Aufgaben der Wiss. des nachbibl. Judentums.* Berlin 1925; *Die hellenist. Gestirnel.* Berlin 1925; *Israels Spruchweisheit im Zshg. der Weltlit.* Berlin 1925; SCHMIDT, H (szerk.), *Der Messias.* Berlin 1929; HORST, W. – GALLING, K. (szerk.), *Die orient. Rel.en im hellenist.-röm. Zeitalter.* Berlin 1930. – Bibliográfia: ZAW 69, 1957, 211–.

Grether, Oskar –1902 Nürnberg-, Németország - Teológiai licenciátus Erlangen 1933. Habilitál Erlangen 1935. Meghívott professzor Erlangen 1944. Meghalt 1949. **Művei:** *Hebräische Grammatik Für Den Akademischen Unterricht.* München, 1951.; *Name und Wort Gottes im Alten Testament,* Giessen, 1934; *Das Deboralied. Eine metrische Rekonstruktion.* Gütersloh, 1942

Griesbach, Johann Jakob, 1745 Butzbach – 1812 Jena, Németország- ÚSz-kutató. Tübingen, Halle és Lipcse egyetemén tanult, 1768-ban Halle-ban filozófiai magiszter fokozatot szerzett. Két éves tanulmányútja során felkereste a legjelentősebb könyvtárakat Németo.-ban, Hollandiában, Angliában és Párizsban, ahol úsz-i kéziratok, az egyházatyák művei és fordításai voltak fellelhetők. 1771-től Halléban volt tanár, 1773-tól az ÚSz professzora, 1775-től Jénában tanított. Az úsz-i szövegkritika úttörője. Bengel kutatásait folytatta és kiadta az első kritikai ÚSz-t, amelyben több mint 350 helyen megváltoztatta a „textus receptus”-t. A szövegek recenziójáról, az alexandriai vagy keleti és bizánci vagy nyugati szöveghagyományról alkotott elméletével alapítója lett az úsz-i szövegtörténetnek. ~ nevezte az első három evangéliumot „szinoptikusnak” és jelentette meg az első szinopszist, párhuzamos görög szövegekkel. Később feladta hipotézisét és elfogadta Márk elsőségét, melyet Lukács és Máté megírásakor használtak. **Művei:** *De codicibus quatuor evangeliorum Origenianis.* Berlin 1771; *GA des NT in 3 Abt.,* Berlin 1774–1775; 2 kötetben ²1796 és 1806; 4 kötetben ³1803–1807; *Synopsis Evangeliorum Matthaei, Marci et Lucae,* Berlin 1776, ²1797; *Anleitung z. Stud. der populären Dogmatik,* Berlin 1779, ⁴1769; *Symbolae criticae ad supplendas et corrigendas Novi Testamenti lectionum collectiones,* 2 kötet. Berlin 1785–1793; *Commentatio qua Marci evangelium totum e Matthaei et Lucae commentariis descriptum esse demonstratur.* Berlin 1789–1790; *Commentarius criticus in textum graecum Novi Testamenti,* Berlin 1794–; GABLER, J. PH. (szerk.), *Opuscula academica.* 2 kötet. Berlin 1824–1825.

Griesbach, Johann Jakob, 1745 Butzbach – 1812 Jena, Németország - ÚSz-kutató. Tübingen, Halle és Lipcse egyetemén tanult J. S. Semler legjobb tanítványa volt ő vezette be

őt az újszövetségi szövegkritikába. 1768-ban Halle-ban filozófiai magiszter fokozatot szerzett. Két éves tanulmányútja során felkereste a legjelentősebb könyvtárakat Németo.-ban, Hollandiában, és Párizsban Angliában itt találkozott Henry Owen-el akivel a négy evangéliumot tanulmányozta, és akinél az egyházatyák művei és fordításai voltak fellelhetők. 1771-től Halléban volt tanár, 1773-tól az ÚSz magántanára, 1775-től Jénában tanított. Az úsz-i szövegkritika úttörője. Bengel kutatásait folytatta és kiadta az első kritikai ÚSz-t, amelyben több mint 350 helyen megváltoztatta a „textus receptus”-t. A szövegek recenziójáról, az alexandriai vagy keleti és bizánci vagy nyugati szöveggyománnyról alkotott elméletével alapítója lett az úsz-i szövegtörténetnek. ~ nevezte az első három evangéliumot „szinoptikusnak” és jelentette meg az első szinopszist, párhuzamos görög szövegekkel. Később feladta hipotézisét és elfogadta Márk elsőségét, melyet Lukács és Máté megírásakor használtak. **Művei:** *De codicibus quatuor evangeliorum Origenianis*. Berlin 1771; *GA des NT in 3 Abt.*, Berlin 1774–1775; 2 kötetben ²1796 és 1806; 4 kötetben ³1803–1807; *Synopsis Evangeliorum Matthaei, Marci et Lucae*, Berlin 1776, ²1797; *Anleitung z. Stud. der populären Dogmatik*, Berlin 1779, ⁴1769; *Symbolae criticae ad supplendas et corrigendas Novi Testamenti lectionum collectiones*, 2 kötet. Berlin 1785–1793; *Commentatio qua Marci evangelium totum e Matthaei et Lucae commentariis descriptum esse demonstratur*. Berlin 1789–1790; *Commentarius criticus in textum graecum Novi Testamenti*, Berlin 1794–; GABLER, J. PH. (szerk.), *Opuscula academica*. 2 kötet. Berlin 1824–1825.

Griggs, C. Wilfred 1942 Pocatello -, USA, ID. – Tanulmányait Birmingham Young Egyetem BA 1966. MA 1968. Californiai Egyetem PhD . archeológiából és közel-kelti antik történelemből 1978. tanított Utah Egyetemen 1970-82. A copt projekt vezetője 1979-82. Birmingham Young Egyetemen tanít 1980-85. vallástudományok professzora 1982-88. Az antik tudományok vezetője 1985-87. Részt vett a Nagy Hammadi könyvtár feltárásában egyiptomban 1975-76. Fayyumban ásatások vezetője. 1981. Szakterülete Archeológia. **Művei:** *Early Egyptian Christianity*. Brill, 1990. *Excavation at Seilla, Egyipt.* 1981-84. Birmingham Young UP., 1988. *Ramses II. The Pharaoh and His Time, an Exhibiton Catalogue* ed. UP of Amer, 1985.

Grimm, Carl Ludwig Willibald, 1807 Jena – 1891 Jena, Németország - Protestáns egzegéta. 1837-től tanár, 1844-től professzor Jénában. Az úsz-i egzegézist művelte. Főbb **művei:** *Die Glaubwürdigkeit der evangelische Geschichte*. Jena 1845; FRITZSCHE, O. F. társszerkesztésében, *Kurzfaſte exegetiſche Handbuch zu den Apokriften de AT*. 6 kötet, Leipzig 1851–1860; *Lexikon greco-latin in libros Novi Testamenti*. Leipzig 1888, 1903.

Groh, Dennis, E., 1939 Chicago -, USA, IL. – Tanulmányait a Wesleyan Egyetem BA 1961. Carrett Theol Sem. BD: 1965. NW Evang. Sem. PHD 1970. Tanított Carrett-Evang theol. 1968. Egyháztörténet professzora. NW Adventista Egyetemen 1970- Ásatásokban résztvett Caesarea Marittima 1972., 1974-75. Gush Halav 1977-78. Sepphoris 1987. Szakterülete archeológia, apokrifok és post-biblikus tanulmányok. **Művei:** *In Between Advents: Biblical and Spiritual Arrival*. Fortress, 1986.

Groll Adolf, 1661 Kremsier – 1743. Győr, Magyarország - Püspök. 1677-ben belépett a piarista rendbe, a fogadalom letétele után a rend több házában tanított, majd a bécsi József-külvárosi kollégium rektora lett. 1724-ben Rómában a piarista rend általános rendfőnökévé választották. 1733-ban győri püspök lett. **Művei:** *Testis et doctor*. Viennae 1709. (németül Bécsben 1708-ban és Frankfurtban 1711-ben jelent meg); *Psalmi Davidici cum exegeti ac*

phraseologia in textum hebraeum praemissis propylaeo psalmodico in lucem editi a Scholis Piis Austriae. Viennae 1747. Több műve kéziratban maradt.

Gros, Luis Keneth R.R 1933 Nashua-, USA, NH. – Tanulmányait a Columbia Egyetemen kezdte és szerzett BA 1959-ben. MA 1960. Egyetem of Wiss PhD 1964. Tanított Indiana Egyetem 1964- angol és comparatív irodalmat. 1970-73. A művészeti és tudományos Collégium dékája New Jersey. 1973-78. Az angol szak dékája New Jersey 1978-80. Szakterülete héber Biblia, Újszövetség. **Művei:** Literary Interpretation of Biblical Narrative 1-2 kötet. Abingdon, 1974. 1982.

Groß, Walter 1941 Würzburg -, Németország – Tanulmányait a Rómában a Gregoriana Egyetemen kezdte és bölcsész Licentiatust szerzett 1964-ben. Teológiai licenciatust 1968-ban kapott. Pont Bibl. Ist. 1969. Bibl. Licencia. Müncheneri Egyetemen tanított 1973. habilitált 1975. Inst Bibl Szövegmagyarázat München 1974-76. Tanársegéd Minnesotta 1975. Mainz 1976-80 professor, Ószövetséget tanított Tübingen katolikus teológiai fakultáson 1980- Héber Biblia a szakterülete és nyelvészet. **Művei:** “Israel und die Völker: Die Krise des YHWH –Volk-Konzept in Jesajabuch” QD. 146 (1993). Die Pendenskonstitution in Biblischen hebraeish Arbeiten zu Text und Sprache im Alten Testmanent 27 (1987).

Grossberg , Daniel 1942 New York - , USA, NY. – Tanulmányait a Columbia Egyetemen kezdte és BA 1965. Jewish Teol Sem. BRE 1965. Rochester Egyetem MA 1967. New York Egyetem LPHD 1977. Tanított Állami Egyetem New York 1977- Professor St. Anthony und the Hudson 1978-79. Vendég professor Siena College 1986-87. 1989. Vallástudomány professzora Union College 1988. Szakterülete a héber Biblia szemita nyelvek, szöveg és feliratok. **Művei:** Centripetal and centrifugal structur in Biblical Poetry SBL Mon. Ser. 39. Scholars 1989

Grosseteste, Robert, 1168 k. Suffolk – 1253 Lincoln, Anglia - Párizsban és Oxfordban tanult, majd 1190-ben itt lett magiszter. 1215–1221 között Oxford első kancellárja, 1235-től püspök Lincolnban. Ókersztény egyházatyákat fordított, Arisztotelész-kommentárt írt. **Művei:** *Hexamenon*, kommentárok Pál leveleihez és Zsoltárokhoz. Dionisios Areopagita-fordítás, kommentár a 12 pátrirárka testamentumához. Számos prédikációja is fennmaradt. Vö. THOMSON, S. H., *The Writings of R. Crosetteste*. Cambridge 1940.

Grotius (de Groot), Hugo, 1583 Delft – 1645 Rostock, Németország - Történész, drámaíró, költő, teológus, jogász, politikus, jogtörténész. 1594-ben kezdte nyelvi tanulmányait, majd jogot, filozófiát és teológiát tanult Leidenben. 1598-ban Orleanban megszerezte a jogi doktorátust. 19 évesen jelent meg első tragédiája: *Der entflohene Adam* (A menekült Ádám, amely nagy hatást gyakorolt John Milton *Elveszett paradicsom* c. művére). 1601-től a holland állami történelmi intézet tagja. Hollandia, a Saar-vidék és Ny-Westfália főjegyzője, később államtitkár és politikus lett. 1618-ban teológiai és politikai nézetei miatt letartóztatták, mivel a leideni teológus, Jakob Arminius (1560–1609) kálvinista teológus követőjeként a szigorú predestinációs tan kapcsán szembekerült Móric orániai herceggel, akinek helyettese volt. Loevensteni börtönéből is folytatta publikációs tevékenységét, ekkor alapozta meg írói sikerét, mert munkáit sokan terjesztették. Itt írta meg teológiai főművét: *De veritate religionis christiana* (A keresztény vallás igazságáról) címmel. 1621-ben sikerült megszöknie a börtönből és Párizsba menekült. 1623-ban jelent meg jogi főműve, *De jure belli ac pacis libri tres* (A háború és a béke jogáról) címmel. A háború és a béke jogában nemzetközi bíróság felállítását szorgalmazta. 1634–1645 között svéd nagykövetként működött Párizsban, a 30

éves háborúban a svéd érdekeket védte a francia szövetséges partnerekkel szemben. Az egész életét meghatározó vallásháborúk miatt fontosnak tartotta a kereszténység egységén való munkálkodást. A katolikus egyházzal szemben békülékeny magatartást tanúsított. 1641–1644 között megjelent két egzegézistörténetileg érdekes műve: *Annotationes in libros Evangeliorum*. Amsterdam 1641 és *Annotata ad Vetus Testamentum*. Párizs 1644, amelyekben a felekezetek feletti történeti-filológiai módszert alapozta meg. A felvilágosodás legjelentősebb előfutára volt. **Művei:** *Mare liberum sive de iure quod Batavis competit ad Indicana commercia dissertatio*. Leiden 1609 (több kiadásban), németül: *Von der Freiheit des Meeres*. Leipzig 1919; *De jure belli ac pacis libri tres: In quibus ius naturae et gentium: item iuris publici praecipua explicantur*. Paris 1625 (több kiadásban) magyarul: *A háború és béke jogáról*. Bp. 1999; ND. Leiden 1919, Editio maior 1939; *Annotationes in libros Evangeliorum*. Amsterdam 1641; *Annotata ad Vetus Testamentum*. Paris 1644; *Opera omnia theologica*. 3 kötet. Amsterdam 1679 (számos kiadásban, utoljára 1990–); MEYJES, G. H. M. (szerk.), *Meletius sive De iis quae inter Christianos conveniunt epistola*. Leiden 1998; **Irodalom:** MEULEN, J. TER – DIERMANSE, P. J. J., *Bibliographie des écrits imprimés de Hugo Grotius*. Den Haag 1950; *Bibliographie de la Réforme 1450–1648*. Leiden 1958.

Gruber, Mayer I. 1944 Schenectady -, USA, NY. – Tanulmányait a Duke Egyetemen kezdte és AB 1965. Jewish Theol Sem., Of Amer MHL 1968. Columbia Egyetem Phd Semita tudományból tanított Spertus College-ban Judaikát 1972-80. Ben Gurion biblia iskolában Negev Izrael 1980- A Biblia és éa közel kelet tanára. Chicago Egyetem Keleti Intézetének vezetője lett 1985-86. 1992. Szakterülete a Héber Biblia. **Művei:** The Solomon Godmann Lexcturs 6 kötet. Spertus College of Judaica 1993. The Motherhood of Got and Other Studies Sholars 1992.

Grundmann, Walter. 1906 Chemnitz - 1976 Eisenach, Németország - Evangélikus teológus. Teológiát 1930- 1932 között Lipszében, Tübingenben és Rostockban tanult. Azonnal Gerhard Kittel asszisztense lett Tübingenben és vele dolgozott a "Theologischen Wörterbuch zum Neuen Testament" nagy művön, melybe legalább 20 saját cikket is írt. De hallgatta Albrecht Alt, Adolf Schlatter, Karl Heim, Johannes Leiboldt és Paul Tillich előadásait is. 1931-ben szerzett teológiai doktorátust "Begriff der Kraft in der neutestamentlichen Gedankenwelt". Közéleti tevékenysége miatt belépett 1930-ban NSDAP, majd 1934-től az SS tagja. Aktívan részt vett a "Deutschen Christen" mozgalomban és megalapította a szász tagozatot, 1933-ban Friedrich Coch "Deutschen Christen" meghívta a legfelsőbb egyházi tanácsban és kiadója lett a "Christenkreuz und Hakenkreuz" havi lapnak. 28 tézisben foglalta össze a német keresztények hitvallását. Működését kiterjesztette Braunschweig, Mecklenburg, Oldenburg és Schleswig-Holstein Landeskirche területére is, akik ezeket a téziseket elfogadták. 1936-ban meglapította a "Volksmissionarische Bewegung Sachsens" (=DC) aki szintén elfogadták téziseit. Politikai támogatottsága miatt Jénában is nagy befolyást szerzett 1936-1945 között. Saját intézete lett amelyben a zsidó hatásokat vizsgálta a német egyházi életre 1939. 1939-1945 vezette a kereszténység zsidótlanítási programját kutató intézetet. Propagálta a zsidótlanított újszövetséget (1940) és katekizmusában Jézust ária fajhoz tartozónak deklarálta. Orosz fogságba esett és onnan 1945-ben tért haza és igyekezett egyházi befolyását megőrizni. 1947-be n a belső misszióra nagy hatással volt, 1957-ben a katechetikai szeminárium vezetését kapta meg Lipszében. 1960-ban az evangélikus egyház tanácsadójának hívták meg. 1975 Biblia kiadást készített elő Eisenachban. Foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy vajon Jézus ária volt-e? 1938-tól SNTS-el is kapcsolatban állt. Evangélium kommentárt írt. A THK kiadója és a "Theologischen Wörterbuch zum Neuen Testament" 1932-től kiadója. **Művei:** Der Brief des Judas und der zweite Brief des Petrus, ThHK1974. Der Brief des Judas und der zweite Briefe des Petrus,

[ThHK; 15], 1977 (21979); Die frühe Christenheit und ihre Schriften. Umwelt, Entstehung und Eigenart der neutestamentlichen Bücher, 1983; The decision of the Supreme Court to put Jesus to death in its context. Tradition and redaction in the Gospel of John. In: Jesus and the Politics of his Day, Hrsg. E. Bammel und C. F. D. Moule, 1985, 295-318; Der Zeuge der Wahrheit. Grundzüge der Christologie des Johannesevangeliums. Mit einer Einführung hrsg. von Wolfgang Wiefel, 1985; Weisheit im Horizont des Reiches Gottes. Erwägungen zur Christusbotschaft und zum Christusverständnis im Lichte der Weisheit in Israel, 1988.

Grünwald, Matthias, valódi neve: **Mathis** vagy **Matthäus Gothart**, ragadványneve pedig **Nithart** vagy **Neithart**?, 1480 Würzburg – 1528 Halle, Németország - Festő és építész. 1510-ben Aschaffenburg építőmestereként emlegették. 1516-ban először Ulrich von Gemmingen érsek idején igazolható a működése. 1526-ban elveszítette udvari hivatalát, Frankfurt am Mainba költözött. 1527-ben Halle-ban vízmérnökként és építészként tevékenykedett. Albrecht Dürer mellett ~ a kor legjelentősebb festője. Bibliai témájú fesményeinek nagy hatása volt a protestáns és katolikus körökben is. **Művei:** *Isenheimi Oltár* 1513-15 (*Colmar, Musée d'Unterlinden*); *Tauberbischofsheim-i oltár Kereszthordozás és megfeszítés 1525* (*Karlsruhe, Kunsthalle*); *Krisztus siratása 1524-25* (*Aschaffenburg, Stiftskirche*); *Krisztus kigúnyolása, 1503* (*München, Alte Pinakothek*); *Szent Erasmus és. Mauritius Halle fogadalmi templom, 1521-23* (*ebd.*); *Lindenhardt Oltárkép A szenvedő Krisztus; 14 Nothelfer, 1503* (*Kirche Lindenhardt bei Bayreuth*); *Krisztus megfeszítése 1505* (*Basel, Kunstmus.*); *Maria-Schnee-Kapelle in Aschaffenburg, rjobboldali oldalhajó: Hó csoda, 1517-19* (*Freiburg, Augustinermus.*); *középső kép: Mária a gyermekkel 1518* (*Stuppach bei Mergentheim, Pfarrkirche*); *Krisztus kisebbik megfeszítése 1519-20 (?)* (*Washington, National Gallery of Art*);

Guardini, Romano, 1885 Verona – 1968 München, Németország - Katolikus teológus és vallásfilozófus. 1923–1939 között Berlinben a vallásfilozófia és a katolikus világnézet professzora volt. 1945–1948 között Tübingenben, 1948–1963 között Münchenben tanított. A katolikus ifjúság vezéregyéniségeként vált híressé a „Quickborn” és a német liturgikus mozgalom vezetője volt. Az egyik legnagyobb német katolikus gondolkodó, hit és kultúra kérdéseinek és irodalmi műveknek avatott értelmezője. **Művei:** *Der Herr. Betrachtungen über die Person u. das Leben Jesu Christi*. Würzburg 1937, ¹³1964, *Dante-Stud. I: Der Engel in Dantes Göttl. Komödie*. Würzburg 1937, ²1951; *Das Wesen des Christentums*. Würzburg 1938, ⁵1958; *Die Offb., ihr Wesen u. ihre Formen*. Würzburg 1940; *Jesus Christus. Sein Bild in den Schr. des NT. 1. Das Christusbild der Paulin. Schr., 2. Das Christusbild der Johanneischen Schr.* Würzburg 1940, ²1961; *Der Anfang aller Dinge. Meditationen über Gen 1-3*. Würzburg 1961, ²1965; *Johanneische Botschaft. Meditationen über Worte aus den Abschiedsreden u. dem 1. Joh.brief*. Würzburg 1962, ²1966; *Weisheit der Pss. Meditationen*. Würzburg 1963. *Az Úr Krisztus : elmékedések Jézus Krisztus személyéről és életéről: Peregrinantibus et iter agentibus* ford. Márton Áron ; [előszó Joseph Ratzinger] Bp., 2006. *Freiheit : eine Gedenkrede* Würzburg, 1960, *Az egyház szent jelei. Örökmécs* Bp., 1938, *Systembildende Elemente in der Theologie Bonaventuras : die Lehren vom Lumen mentis, von der Gradatio entium, und der Influentia sensus et motus* Leiden, 1964, *Das Gebet des Herrn* Mainz, 1934, *Das Bild von Jesus dem Christus im Neuen Testament* Würzburg, 1936.

Guinan, Michael D., 1939 Cincinnati -, USA, OH. – Tanulmányait az Old Mission Theol Sem. STB 1965. Catholic Egyetem STL 1967. MA 1970. PhD 1972. Tanított Grad. Theol. Unon Ference szeminárium 1972- A szemita nyelvet tanítja. St. Patrick's Semi Our Lady of the Angels Philippines 1972-86. Szakterülete a héber Biblia. **Művei:** “Book of Lamentation”

in New Jerom Biblical Commentary 1990. The Pentateuch Liturgical 1990. The Book of Job Collegeville Bible Comm 19. Liturgical 1986. Gospel Poverty: Witness to the Risen Christ Aulist 1981.

Gunkel, Hermann, 1862 Springe, – 1932 Halle, Németország. Teológus. Lüneburgban, Göttingenben és Giessenben tanult Albrecht Ritschl és Albert Eichhorn hatása alá került, teológiai vizsgáit Lipszében és Göttingenben tette le, 1888-ban Göttingenben habilitált. 1889-től Halléban tanár, 1895-től Berlinben professzor ekkor publikálja a Teremtés és káosz c. könyvét. 1901-ben jelenik meg a Teremtés könyve kommentár első kiadása. 1906-ban a zsoltárok könyve kiadása. Viszonylag későn kezdett tanítani 1907-től az ÓSz professzora Giessenben, majd 1920–1927 között Halléban, egészségei okok miatt visszavonult a tanítástól Joachim Begrich lesz a segítőtje. A vallástörténeti iskola vezéralakja, az ÓSz forma- és műfaj történeti kutatásának kidolgozója volt az. Első munkáját a szentlélekről írta (1888) A legjelentősebb műve a teremtés és a káosz (1895) a vallástörténeti iskola nyitó művei is. Legtöbbet a Teremtés könyvével foglalkozott, saját fordítást és magyarázatot készített belőle (1901). Behatóan foglalkozott mese kutatással. Zsoltár kommentárja máig is meghatározó a zsoltárok műfajának meghatározásában. A szóbeli kultúra korszakát nagyon rövid időre szűkítette és a szóbeli hagyomány rekonstrukciójára tett kísérletei kétségesnek bizonyultak. **Művei:** *Die Wirkungen des Hl. Geistes nach der populären Anschauung der apostol. Zeit u. nach der Lehre des Apostels Paulus*, Göttingen 1888, ³1909; *Schöpfung u. Chaos in Urzeit u. Endzeit. Eine rel.geschichtl. Unters. über Gen 1 u. Apk Joh 21.* Göttingen 1895, ²1921; *Der Prophet Esra.* Tübingen 1900; *Genesis* (in: HK I, 1). Berlin 1901, ⁶1963; *Die Sagen der Genesis.* Berlin 1901, ²1902; *Israel u. Babylonien.* Berlin 1903; *Zum rel.geschichtl. Verständnis des NT.* Berlin 1903, ³1930; *Ausgew. Pss, übers. u. erkl.* Göttingen 1903, ⁴1917; *ie Pss, übersetzt u. erklert.* (in: HK II, 2). Göttingen 1925–1926; *Einl. in die Pss I.* Göttingen 1927; II. (befejezte: BEGRICH, J.). Göttingen 1933.

Gunn, David, M. 1942 Te Awamutu-, Új Zéland – Tanulmányait a Melbourne Egyetemen kezdte BA 1964. Ma 1965. Otago Egyetem Új Zéland BD 1967. Newcastle-Upon Tyne Anglia Phd 1975. Sheffield Egyetemen tanított Anglia, Columbia szeminárium lectore 1984-
Művei: *Narrative in the Hebrew Bible* 1993. *Gender, Power, and Promise: The Subject of the Compromising Redemption : Relating Characters in the Book of Ruth* Westminster/ John Knox 1990.

Gunneweg, Antonius Hermanus Josephus, 1922 Rotterdam – 1990 Bonn, Németország - Teológus, gyülekezeti lelkész. 1934–1940 között Rotterdamban járt gimnáziumba, 1940–1944 között Jura és Utrecht egyetemén tanult, 1944-ben jogi diplomát szerzett. 1944-ben kényszermunkán dolgozott Limburg der Lahnbán pályamunkásként. A háború után Rotterdamban egy utazási cégnél dolgozott, 1951-ben Marburgban kezdte el teológiai tanulmányait, tanárai: R. Bultmann, E. Fuchs, E. Balla és E. Würthwein. 1957–1958-ben gyülekezeti lelkész volt Königstein im Taunusban. 1963-ban előadó lett a marburgi ÓSz tanszéken. 1964-ben docens, majd Bonnban tanított. Az egyházi lelképásztori gyakorlatot és történeti-filológiai és egzisztenciális munkát ötvözte. Az ósz-i antik szövegeket értelmezte kora lelki igényei szerint, az egzisztenciális értelmezés segítségével. Hatása széles körben érzékelhető volt az igehirdetők körében, különösen Bonnban és a rajnai evangélikus közösségekben. **Művei:** *Mündliche und schriftliche Tradition der vorexilischen Prophetenbücher als Problem der neueren Prophetenforschung.* Göttingen 1959; *Levitén und Priester. Hauptlinien der Traditionsbildung und Geschichte des israelitisch-jüdischen Kultpersonals.* Göttingen 1965; *Das Israel des Alten Testaments.* Göttingen 1966; *Das*

Zeichen. Predigt über Jesaja 8, 16-18, Predigten für Jedermann. Bad Cannstatt 1967; *Das Buch der Bücher. Altes Testament. Einführungen, Texte, Kommentare.* (RAD, G. VON bevezetőjével). München 1970; *Der Gott, der mitgeht. Alttestamentliche Predigten.* Gütersloh 1972; *Understanding the Old Testament.* Philadelphia 1978; *Das alte und das neue Israel. Zur Frage nach der historischen Kontinuität,* in: *Storia e tradizioni di Israele.* Brescia 1991; Hausmann, J. – Zobel, H. J. (szerk.), *Alttestamentlicher Glaube und biblische Theologie.* Stuttgart 1992, 252–260; *Die Schrift kommt zu Wort. Predigten.* Stuttgart 2002.

Gutmann, Joseph 1923 Würzburg -, Németország – Tanulmányait a New York Egyetem Amszterdami 1952. Hebrew Union College rabbivá avatták 1959. Phd 1960. Tanított Hebrew Union Jewish College. 1960-69. Assoc Prof. Art Wayne Állami Egyetem. Windsor Egyetem Kanada 1990- Szakterülete Héber Biblia archeológia. **Művei:** *The Dura-Europos Synagogue: A Re- evaluation 1932-92.* Scholars, 1992. *Sacred Images.: Studies in Jewish Art from Antiquity to the Sanctuary.* Brill, 1983.

Guzmics (László) Izidor, 1786 Jánosfa – 1839 Bakonybél, Magyarország- Teológiai doktor, bakonybéli apát, az MTA tagja. A gimnáziumot Kőszegen, Szombathelyen és Sopronban végezte. 1805-ben belépett a bencés rendbe, 1808-ban letette a szerzetesi fogadalmat. 1809–1810-ben Győrött tanított. 1811-ben Pannonhalmára került a rend novíciusmesterének. 1812-től Budapesten teológiát tanult. 1815-ben pappá szentelték, visszatért Pannonhalmára hittant tanítani. 1829-ben a pesti egyetem hittudományi kara teológiai doktornak választotta. 1830-tól az MTA tagja. 1831-től a Nagyszótár munkálataiban a magyar-görög szavak összehasonlítását végezte. 1832-ben bakonybéli apáttá nevezték ki, ahol népiskolát építtetett és 1837-ben zene- és énekiskolát alapított. Fordított zsoltárokat és bölcsességi könyveket is. **Művei:** *Zsoltárok.* Pest 1832; *Jób könyve.* Pest 1836; *Prédikátor.* Esztergom 1839.